

WATCHTOWER

**Jehovas
Vidner
set indefra**

Svend Aage Rendboe

Jehovas Vidner set indefra

Svend Aage Rendboe

Jehovas Vidner set indefra

Noter om Jehovas Vidner
skrevet ca. 1978 ud fra den opfattelse
Jehovas Vidner havde før
og indtil 1975.

Jehovas Vidner set indefra

Originaltitel: *Noter om Jehovas Vidner*
af Svend Aage Rendboe

Redigeret af Erik Fanøe

Omslag og typografi: Torben Hansen

Udgivet af Forlaget Perspektiv, 07 2014

www.kristentperspektiv.dk

Sekretariat og forsendelse:

Hallandsparken 64

2630 Taastrup

Tlf.: 74 41 55 40

Email: henninglyt@gmail.com

ISBN 87 7005 105 4

Indhold

<i>Emne 1</i>	Jehovas Vidner – Navnet Jehova	9
<i>Emne 2</i>	Jehovas Vidners forkyndelse	14
<i>Emne 3</i>	Rapportering	20
<i>Emne 4</i>	Jehovas Vidners organisation	26
<i>Emne 5</i>	»Den tro og kloge træl« (eller tjener)	33
<i>Emne 6</i>	»Det voksende lys«	43
<i>Emne 7</i>	Begyndelsen for Jehovas Vidner	48
<i>Emne 8</i>	Tiderne og studier	51
<i>Emne 9</i>	»Hedningernes tider«	54
<i>Emne 10</i>	»Endens tid«	58
<i>Emne 11</i>	De 144.000, »Resten«, »Den lille skare«, »Den store skare«	63
<i>Emne 12</i>	Jehova og Kristus	68
	Småtingsafdelingen	71
	Appendix: Guds Navn JHVH	77

Forkortelser:

JV: *Jehovas Vidner*

VT: *Vagttårnet*

VO: *Vågn Op*

NW: *New World Translation*
(JV's egen bibeloversættelse)

IOT: (*Harrison*) *Introduction To Old Testament*
(Introduktion til Det Gamle Testamente)

Yb: *Year book* (Årbog)

BR: *Brother* (Broder)

Ham. bogen: En ukendt bog

HT: *Hedningernes tider*
(Nu kalder JV det for *Nationernes Fastsatte Tider*)

Sopherim (Soferister): Ordkløvere

RT skole: *Religious Training School*

Forord

Svend Aage og Jytte Rendboe var Jehovas vidner fra ca. 1950-52 til 1975. Svend Aage var ældste en del af tiden.

De tvivlede aldrig på JV's belæring, før Svend Aages bror, Laurits Rendboe, kom hjem fra Brooklyn, hvor han havde arbejdet som oversætter og skribent på Vagttårnets hovedkontor.

Han fortalte om, at han, hver gang han stillede spørgsmål, altid blev afvist. Det gjorde, at han blev mere og mere klar over mange fejl. Da han kom hjem, fortalte han dette til sin bror Svend Aage og Jytte. Da de kendte ham som en meget intelligent og troende person, fik det dem til selv at granske Bibelen. Noget der ikke var anerkendt i ledelserne.

Ved at studere Bibelen blev Svend Aage og Jytte klar over, at der var noget galt, som de ikke kunne være med til, i Jehovas vidner. Derfor trådte de sammen med andre, som de havde talt med, ud af menigheden i samlet flok, 11 i alt.

Jytte holdt sig derefter langt væk fra al religion. Hun havde tabt troen på en menneskegjort organisation – selv om hun stadig i sit indre troede på Gud. Dette er vist desværre en almindelig men forståelig reaktion blandt tidligere Jehovas Vidner.

Svend Aage døde i 1987 og ved sin død efterlod han sig 88 sider håndskrevne noter om det, som han kalder: »En kort oversigt over og drøftelse af nogle af Jehovas Vidners vigtigste læresætninger, krav og ordninger. Dem der er ubibelske eller meget tvivlsomme«. Nedskrevet i sidste halvdel af 1970'erne (ca. 1978).

25 år senere, i 2003, kom Jytte i forbindelse med Kristent Fællesskab i Odense, hvor hun med stor glæde kom indtil sin død i 2011, 82 år gammel.

Før sin død havde Jytte givet mig Svend Aage Rendboes noter, som jeg har renskrevet. Når der enkelte gange forekommer uafsluttede redegørelser, er det gengivet nøjagtigt, som Sv. Aa. Rendboe har skrevet.

Nogle få steder har jeg kommenteret vanskeligt forståelige sætninger og søgt at udfylde huller i manuskriptet.

Bibelhenviisninger er til 1931 oversættelsen for GT og 1948 for NT.

Rendboes noter kan gratis hentes på nettet via www.kristentf.dk eller www.kristentperspektiv.dk

Erik Fanøe, Taastrup 2014

Emne 1

Jehovas Vidner – Navnet Jehova

Navnet blev antaget i 1931 ved et stævne i Columbus, Ohio, og lige siden har det været anvendt til at adskille de tidligere »Bibelstudenter« eller »Russellitter« fra resten af »kristenheden«, ligesom man har brugt det som et tegn (blandt mange andre) på Guds særlige omsorg for »sit folk« (som hævdes at være JV).

Den bibelske begrundelse findes, ifølge JV, i Es 43:10,12.

Imidlertid vil en nøjere gennemlæsning af disse skriftsteder og den sammenhæng, de står i, vise, at JV's udlægning er ganske vilkårlig. Teksten taler om Israel kontra hedningefolkene, Gud kontra afguderne, og efter at afguderne er blevet opfordret til at føre vidner på deres gerninger, deres beskyttelse af deres tilhængere, for at deres guddommelige status kan fastslås, siges der om Israel: »I er mine vidner – min tjener« (det hebræiske ord *obed* betyder både tjener og træl, og ordet »træl« bruges også til at bevise en anden påstand) og jøderne, Israel, var altså i den forstand Jehovas vidner, at de kunne vidne og bekræfte, at Gud som den sande Gud, den eneste sande, havde taget sig af dem, bevaret dem og om alle de gerninger, som deres historie indtil da kunne berette om siden udfrielsen fra Egypten som et stort og tidligt højdepunkt. Særligt fremhæves den kommende udfrielse fra Babylon Es 42:18-43:21.

Hele opsætningen i Es 42,43 viser, at der her er tale om en litterær opbygning og ikke en virkelig retssag, en virkelig handlings beskrivelse, hvor alle hedninger og jøder træder frem. I Det Ny Testamente (eller De Kristne Græske Skrifter, som JV foretrækker at kalde Bibelens anden del) tales der da

også om vidnesbyrd og om de *kristne* som vidner. Skulle dette udmøntes i et navn måtte det dog snarere være »Jesu« – eller »Kristi vidner«, eftersom Jesus før sin himmelfart (ApG 1:8) siger: »I skal være mine vidner« hvilket også er i god samklang med indholdet af de kristnes senere forkyndelse, der først og fremmest drejede sig om Jesus, som Frelser og genløser, om hans gerning på jorden, hans opstandelse, hans himmelfart og ophøjelse ved Faderens højre hånd såvel som udsagn om hans genkomst for at dømme levende og døde. Dette vidnesbyrd kunne især apostlene og de første disciple med rette aflægge som førstehandsvidner, der ikke blot byggede på andres udsagn, men som også Peter f.eks. bemærkede, havde vandret sammen med Jesus, iagttaget hans færd og gerninger, modtaget hans belæring og lyttet til hans forkyndelse.

Når udtrykket vidner bruges senere i NT, også i den sidste bog Åbenbaringen, ligger der det samme i, at det er vidner om Jesus, der menes, (undtagen hvor Jesus selv vidner om sin fader), og det må vel tilføjes, at »førstehandsvidner« også må være en tilladelig benævnelse for dem, som Jesus har givet åbenbaringer efter sin død (Paulus) eller inspireret til at nedskrive åbenbaringer. Åb 17:8.

Eksempler på brugen af »vidner«, »vidnesbyrd« og lignende: 1 Joh 5:9-10, ApG 2:32, 3:15, 4:33, 1 Kor 15:15 (1 Kor 15:6 – om vidners karakter i at have set noget, der bekræftes). ApG 6:13 (falske vidner). Hebr 2:3-4 (dem, som havde set ham, Gud selv vidnede med) Hebr 2:6.

Selvom man kan finde »vidne« og lignende brugt i en egentlig betydning, er der ingen gennemgående »rituel« brug af disse ord som i vore dage hos JV.

Nogle vil nok henvise yderligere til ApG 15:16,17 hvor der tales om et folk for (Jehovas) navn (Amos 9:11 ff.), der skal

udtages blandt »nationerne«¹⁾ (JV's udtryk), og vil mene, at deri må også ligge, at dette folk må have et navn, der tilkendegiver dette for alle.

Hertil kan siges, at man i så fald måtte forvente, at den kristne menighed i det mindste fra da af ville bære et sådant navn, altså f.eks. kalde sig Jehovas Vidner eller noget lignende. Men intet er overleveret, der blot antyder et sådant forhold.

Ja, med hensyn til brugen af navnet Jehova i NT synes det at være helt fraværende. JV's påstand om at tidlige manuskripter må have indeholdt navnet i det mindste i de mange citater fra GT, hvor navnet står i den hebræiske tekst (og selvfølgelig kan det ikke benægtes at det står i *tusindvis af gange i GT*) kan ikke bevises med nogen af de sindrige argumenter, som f.eks. forordet til NW oversættelsen anvender – såsom senere jødiske oversættelser af NT eller hævdelser af at Jesus og apostlene naturligvis ville have brugt det, eftersom Jesus jo bl.a. i sin »ypperstepræstelige bøn« siger, at han har åbenbaret Faderens navn for sine disciple. Det er nemlig bemærkelsesværdigt, at Jesus i sine direkte udtalelser *aldrig* ifølge de overleverede manuskripter, bruger navnet – (Jehova), men oftest taler om Faderen, Gud og lignende. Matt 6: 4-9, 14-18, 11:25-27, Joh 3:16-17 (til Nikodemus – til kvinden ved brønden i Sykar 4:21,23, (Faderen og Gud 24) og til disciplene talrige steder i Joh Ev.

Hvad der så ligger i Joh 17:6 og 26 kan man diskutere, men JV har selv en udlægning af 2 Mos 6:2, der måske kan antyde en forklaring, som f.eks. Harrison, IOT: »Måske er Jehova det navn Gud brugte i forholdet til Israel og for at betegne dette forhold – alligevel er han ›al jordens Gud‹ – den eneste sande og værende Gud. – men det forpligter ikke ikke-jøder til at bruge navnet«.

1) gojim (Hebr.) etne (Gr.)

Resume: Udtrykket JV som udledt af Es 43:10,12 er misvisende for kristne. Jøderne var vidner for deres Gud Jehova imod afguderne og deres vidner.

De kristne apostle og disciple var »Jesu vidner« idet de kunne vidne om deres direkte iagttagelser af Jesu gerning, deres erindring om hans ord og deres overbevisning om hans opstandelse og herlighed.

Navnet Jehova bruges 6823 gange i GT + Sopherims ændringer. Det findes ikke i noget overleveret græsk manuskript til NT. Jesus sagde selv oftest *Faderen* og hans disciple brugte også sådanne udtryk. De blev i øvrigt kaldt kristne og hverken JV eller Jesu vidner (selvom de var det sidstnævnte).

PS. Man kan selvfølgelig forestille sig mange andre indvendinger imod denne fremstilling, i hvert fald fra JV såsom: »Siger ikke Ezekiel over 60 gange: ›De skal kende, at jeg er Herren (Jehova)!?‹ «. Jo, men det kan udmærket henvises til det vantro Israel ikke de omboende og til dels undertrykkende nationer, der f.eks. ved Babylons fald og jødernes udfrielse ville »kende Jehova« som den, der udfriede sit folk.

På samme måde ville de fleste andre indvendinger kunne undgås. Interessant er det at læse beretningen i Yb (Year book) 1975 om hvordan navnet blev til: Dommer Rutherford lå en nat på sit leje, bekymret ved tanken om at han ikke havde noget »særligt« at forelægge sine brødre ved det forestående stævne (1931), hvortil han havde indkaldt JV vidt og bredt. Da slog det ned i ham: Vi antager et nyt navn! Og straks stod han op og stenograferede den tale han ville holde om navnet ved stævnet, den tale og den handling (antagelsen af navnet JV) der lige siden har stået som en skelsættende begivenhed i JV's historie, og som næsten alle ganske automatisk kan nævne, når stævnet i Columbus Ohio i 1931 kommer på tale.

Det forekommer i øvrigt at være såre menneskeligt og ikke spor mirakuløst, sådan som det fortælles i Yb. (Man kommer til at tænke på Joh XXIII der pludselig sagde: Koncil!) og passer godt til det ikke altid helt sympatiske billede der tegnes af Rutherford, når man i stedet for at lytte til hans næsegruse beundrere læser hans egne udtalelser og ser hvor forretningsmæssigt og praktisk han håndterede ledelsen af JV.

BR MacMillan kommenterer det dog i Yb, som om det var en inspireret handling – det sete afhænger af øjnene der ser, og de fleste JV ser kun med det ene organisatoriske øje.

Her er der ikke taget stilling til, om »Jehova« er den rette udtale. JV selv indrømmer, at »Jahve« nok er mere korrekt, men siger, at den tilvante udtale lettere forstås og genkendes, og dette traditionsargument kan være lige så godt som lignende argumenter, f.eks. med hensyn til Fadervor, som anvendes i kirkelige kredse. *Med hensyn til spørgsmålet om det er væsentligt for kristne at bruge navnet, er det i hvert fald af underordnet betydning.*

I øvrigt har navnet Jehova været brugt af andre også før JV: Rusland, Canada i okt. 19 årh. – se W. Kolarz.

To ting, der særligt falder udenforstående i øjnene, når det drejer sig om JV, er deres ihærdige *forkyndelse* og deres stærke *organisation*.

Emne 2

Jehovas Vidners forkyndelse

Forkyndelsen er for JV både en fundamental kristen forpligtelse (der dog skal udføres med hjertet), og et af de klareste beviser på at de er Jehovas folk. Hvor, spørger de, findes der lignende organisation, der så helt og fuldt forkynder Guds ord? Og de svarer selv: Ingen steder. Den, der i mange år har været JV, har selvfølgelig delt denne opfattelse, brugt den som argument i selve arbejdet ved dørene (og andetsteds) og vel også følt den stolthed, grænsende til selvglæde, JV kan præges af i dette som andre forhold.

Også udenforstående har ofte udtalt beundring for JV's nidkærhed, selvom de måske ikke har delt de synspunkter, der blev fremført gennem forkyndelsen, (mens den for andre har været en kilde til irritation, hvor det dog synes pinligt at mene, at det er en af de ulemper der følger med tanke-, tale- og trosfrihed, og som må accepteres fremfor den totalitære indretning).

Dets skal siges, at synet af nu over 2 mill. mennesker, der bruger en hel del tid og materielle midler på en regelmæssig forkyndelse af deres tro, og samtidig pådrager sig manges mishag og bærer en hel del byrder af forskellig art, *er* usædvanligt, ikke blot i vor tid men til alle tider. For JV er der egentlig kun en parallel: De første kristne i det 1. århundrede. Det er her og hos Kristus, de hævder at have deres forbillede. I denne påstand indgår også den opfattelse, at virkelig forkyndelse eller mission kun er fra dør til dør, hvorved de hænger andre former for forkyndervirksomhed ud som ubibelsk – eller i hvert fald som utilstrækkelig for en sand kristen.

Dog vedgås det nu, at Jesus og hans disciple næppe gik fra dør til dør på samme måde som JV.

ApG 20:20 som længe blev anført som et godt bevis, forstås nu anderledes (som Paulus' besøg i de troendes eller nyomvendtes hjem), men bruges dog stadig jævnlig i den »gamle« betydning – et træk man i øvrig møder ofte hos JV.

At Jesus og hans disciple gik fra by til by er klart ud fra Bibelen – JV hævder så, at deres hus til hus besøg er den logiske videreudvikling af denne metode, er tilpasning til vor moderne tid og at den er retfærdiggjort ved sine resultater (der bestandigt understreges af den statistikglade ledelse).

Her kan indvendes, at indholdet også må være af betydning – og større betydning.

Jvf. Paulus, der i Rom 10 sagde om sine landsmænd, at de var nidkære, men uden forståelse.

Den samme slutning kommer man uvægerligt til, når man nærmere undersøger JV's lære sammenholdt med deres missionsiver.

Men selve missionsarbejdet synes altså at være meget effektivt, og det lader til at være det væsentligste for JV.

Dog også her må der tages et forbehold. I virkeligheden er meget af det arbejde, der udføres en form for tomgang. Ikke mindst »pionererne« (fuldtidsarbejderne) er nødt til at gå på alle tider uden større hensyn til om folk er at træffe eller ej. Heller ikke er alle »prædikener« eller »præstationer« lutter guldkorn. Meget ofte drejer det sig om stereotyper og udenadlærte fraser (som bl.a. indlæres på de ugentlige tjenestemøder) og en hel del tid ofres på »gadearbejdet«, der oftest blot er en eller flere timers defilering på gaden med bladene.

Man har dog et godt rygstød ved tanken om, at den, der hører Herren til, vil høre og genkende hans røst – også selvom den lyder fra et uvidende menneskes usikre stemme og stereotype ordføring.

Selvfølgerlig: Hvis *alle* skal forkynde på denne måde, kan det næppe være meget anderledes, og man peger dog med stolthed på den fremgang, der er sket fra de første bibelstudenters tider, hvor man havde kolportørerne, og derudover kun spredte traktatkampagner; senere blev det til vidnesbyrdkort og »bogsalg« (et udtryk de gamle JV stadig forfalder til, selvom salget nu, i hvert fald i teorien, er sekundært – kig dog på de elskede statistikker). Man trøster sig også med at »litteraturen« (bøgerne og bladene) kan udrette meget godt på egen hånd, blot de kommer folk i hænde, og kan da også fortælle mange rørende historier om blot et enkelt blad brugt til indpakning af fisk el. lignende, der har ført hele familier ind på livets vej. Som en kendsgerning står dog, at »forkyndelsen« i stor udstrækning er tomgang og præget af ringe viden – selvom indlæringen også tager sigte på at forberede folk på alle mulige situationer og indvendinger, og selvom JV roser sig af at vide meget mere end almindelige mennesker, selv når det gælder nye, der kun i kort tid har været under oplæring.

Så effektivitetspåstanden må tages med et korn salt – men på papiret i timer, litteratur og bibelstudier mm. ser det imponerende ud (den er nok snarere med til at holde JV på vejen og indsnævre deres horisont).

En del af JV's forsvarsudstyr (vi kan senere komme tilbage til en mere udførlig analyse af den indoktrinering, der finder sted) er det også at tro, at de har klaret sig godt, når blot de har sagt noget, den besøgte ikke kan svare på – selvom det er fordi de taler i øst, hvor man spurgte i vest. (Selvfølgerlig er der undtagelser, eller rettere, der er selvfølgelig mange, der

kan kaldes erfarne og duelige, indenfor den definition JV nu engang har på en erfaren og duelig forkynder.) Et særligt træk, der kan drøftes nærmere i en anden sammenhæng, er også deres tro på og henvisning til GT og NT's litteratur. De hævder, at man først og fremmest skal bruge Bibelen, men lægger dog *størst vægt på Vagttårnet* og er glade, når de kan komme til at læse op af et blad eller en bog (dertil oplæres de også).

Her skal det så også blot som en påstand, der dog senere kan og skal blive udførligt dokumenteret, hævdes, at vidnerne ikke blot er præget af ringe viden, men også af »forkert viden« (der altså ikke er viden), ja at det i virkeligheden er en form for vranglære. Dvs. at når JV hævder at kende og forkynde »sandheden«, så er det en stor misforståelse. De har principielt ikke noget fortrin frem for andre »sekt« – jo, på nogle punkter måske, men står så tilbage på andre – og kan altså ikke påberåbe sig i særlig grad at gøre Guds vilje, være hans folk og være genstand for Guds særlige velbehag. De følger ikke i de væsentligste henseender de første kristnes eksempel bedre end andre.

Snarere kunne man sige med forsk. skriftsteder: Matt 7:15-16a som de ofte anvender mod andre.

For den ærligt søgende kristne vil det også være betydningsfuldt at undersøge, om det billede JV giver af den første kristne tid er korrekt. Selvom vi medgiver, at andre tider kan berettige justeringer (hus til hus og lign.), så er det nok tvivlsomt.

Det ser ikke ud til, at *alle* kristne regelmæssigt forkyndte for offentligheden. Paulus og de tolv var »særtilfælde«. Også andre betegnes specielt som evangelister og lignende, således at forkyndelsen som *offentligt anliggende* beroede, om ikke hos specialister, så dog *hos særligt egnede og udvalgte*.

Nok så meget tyder på, at de fleste missionerede i deres dagligdag og uden så regelret en organisation, som JV fremviser i dag.

En sproglig undersøgelse af det græske ord for forkynde, forkyndelse m.fl. kunne også belyse sagen.

Skriftsteder som Rom 10:14-15 og adskillige andre forudsætter ikke nødvendigvis JV's fortolkning.

Det er ikke meningen at betvivle, at Bibelen opfordrer den kristne til at bekende og udbrede sin tro, men JV's strenge organisering gør det ofte krampagtigt og næsten umenneskeligt. Der udøves et psykisk pres, og det bliver alt for ofte til et trællearbejde i dårlig betydning, nemlig for mennesker og rapporter. Ofte tænkes der i øvrigt på bekendelsen i menigheden, når der tales om at bekende sin tro. JV'er er ret så glade for at projicere deres egne forhold tilbage på tidligere tider: Når vi er Guds folk, og vi klarligt under Herrens ledelse gør sådan og sådan, så må de også dengang have handlet på samme måde²⁾, hvorfor man tidl. afbillede apostlene og andre ved dørene med bogruller (dog ikke VT og VO!) under armen, man omtalte Paulus og Timotheus som »zonetjenere« (og måtte så ændre billedet af den første kristne tid i takt med ændringerne hos JV) og talte om distrikter og slikt. Sådan noget er ikke holdbart, ikke engang ærligt, men en form for demagogi og cirkelslutning.

JV's oftest citerede og højest elskede skriftsted er vel Matt 24:14. Det bruges på mange måder: Til at bevise at man skal forkynde, til at bevise at enden er nær – eftersom det jo går i opfyldelse! – og at JV er Guds folk – eftersom de opfylder det!

Det kunne også, sammenholdt med hvad Paulus siger i Rom 10:18 antyde, at det var opfyldt og måske i virkeligheden, ligesom så mange andre passager i Matt 24 (og andre bib. kapitler) drejede sig om tiden indtil år 70.

Resume: Hvordan man så bør se på den kristnes stilling i dag,

2) og tager det igen som bevis for at man skal gøre sådan i dag.

hvordan en kristen missionsvirksomhed kunne udfolde sig, så den enkelte kristne »bekendte sin tro« også for andre, er ikke helt let at forstå. De ovenfor anførte tanker drejer sig da også mest om *at vise, at JV næppe har forstået sagen* korrekt, at de i hvert fald ikke forkynder »sandheden«, at deres krav på at være Guds folk og Kristi efterfølgere derfor må afvises, at de snarere end at frigøre deres tilhængere har bundet dem med stærkere bånd, end det har været berettiget, skabt skyld og usikkerhedsfølelse hvor det ikke har været nødvendigt, og at deres forkyndelse altså i det store og hele har været ubibelsk og umenneskelig (for ikke at tale om deres forudsigelser som vi senere skal se på). Den har kort sagt været en fejltagelse.

Emne 3

Rapportering

Uløseligt sammen med JV's forkyndelse hænger spørgsmålet om rapportering. Et JV rapporterer en eller to gange om måneden deres forkyndelse på særligt indrettede rapporter, dels til den generelle forkyndelse og dels til bibelstudier.

Rapporteringens historie kan antydes ganske kort: Den begyndte generelt (for menighedsfolk) 19?? under Rutherford. Vægten på rapporteringen har fra tid til anden været forskellig, men har dog som regel været stor. Da ældsteordningen indførtes, gik man fra ugerapportering (ikke et krav, men en opfordring) over til månedsrapportering, hvorefter man nu fornylig er gået over til halvmånedlig rapportering.

Af større interesse er begrundelsen, som dels er bibelsk, dels praktisk. For at tage den sidste først: Det fremhæves, at org. »det styrende råd« har gavn af at have regelmæssigt overblik over, hvad der udføres (og det er, i anden og dybere forstand end det måske skal fremgå sikkert rigtigt – det kan minde om regnskabsmæssige kasseredegørelser og månedsoverslag til brug for dispositioner) »de ældste« kan bedre se, hvor hjælpen skal sættes ind, og det skaber opmuntring at se, hvor godt det går rundt omkring på hele jorden. Der kan såmænd ikke indvendes en hel del imod disse påstande, når de står isoleret, men nok når de ses i sammenhæng.

De bibelske begrundelser gives med henvisninger til lignende tilfælde af rapportering i Israels historie og i den første kristne tid. At henvise til folketællingerne i Mose- og historiebøgerne er dog tydeligvis en dårlig parallel. Der var tale om optællinger med mange års mellemrum og med bestemte formål. I et

tilfælde, på Davids tid, var det endda imod Jehovas vilje og påkaldte hans mishag og straf.

Ez 9 hvor det hævdes, at der aftegnes et profetisk billede af Jehovas gerning og »pestens« arbejde i de sidste dage (denne påstand kan vi gemme lidt) bruges også, idet man påpeger, at manden i det linnede klædebon og med skrivetøjet ved lænden aflagde rapport med ordene: *Jeg har gjort, som du bød!* Det er i hvert fald en meget summarisk rapport, og kan ikke tages alvorligt som begrundelse for regelmæssige, detaljerede forkynderrapporter, ligesom den blev aflagt direkte til Herren – og at hele synet i øvrigt var et billede og ikke virkeligheden.

Den »rapportaflægning« der bruges i Job og som gjaldt såvel de trofaste engle som Satan er også et temmelig dårligt eksempel.

Derudover peges der fx. på, at der i Sl 144:13 siges: Mærk dig hvordan dit småkvæg ser ud – og det kan man i forkyndelsesmæssig forstand først, når man ved hvad der udrettes.

Det er ikke mange ord værd, og det samme vil gælde evt. andre »skriftstedsbegrundelser« fra GT.

Vender vi os til NT er hovednumrene de 3000 og 5000, der optælles i ApG, og som skulle vise at man rapporterede omhyggeligt. Man lagde nu ikke større vægt på detaljen end, at man nøjedes med at angive det omtrentligt. Desuden er kvinder (og børn?) antagelig ikke regnet med.

Det samme gælder de 4000 og 5000, som Jesus bespiste mirakuløst ved to lejligheder – det er cirkatal, uden kvinder og børn, og minder slet ikke om JV's overdrevent pertentlige opgørelser af antal stævnedeltagere; snarere kan det ses som et argument for at gøre mindre ud af talforhold. Argumenter

for en rapportering i enkeltheder af hvad der udrettes på »arbejdsmarken«, kan det da slet ikke blive. Det samme gælder andre talopgivelser, såsom de tolv apostle, de 70 disciple og de 120 på pinsedagen. Naturligt er disse mindre og i forskellig sammenhæng, betydningsfulde tal mere præcise, men hvis vi undersøger den »rapport« eller beretning, de 70 aflægger efter deres missionstur (Luk 10:17-20), så går de ikke op i numeriske detaljer, men beretter om hvad der er sket i mere generelle udtryk og omtaler, hvad de har udrettet. (Jesus opfordrer dem endda til at gå mindre op i disse ting.)

Vi ser noget lignende, når vi betragter »rapporterne« eller beretningerne om, hvad der blev udrettet i tiden efter pinsedagen: Til trods for de to (omtrentlige) tal der nævnes, er beretningen mere optaget af den åndelige vækst og gør mere ud af det.

Og efter de 5000 er omtalt, finder vi faktisk ikke flere egentlige optællinger af nogen slags (hvis vi da ikke vil nævne de 289 reddede sjæle i ApG eller de 200 spydkastere, som selv JV nok ikke vil bruge som begrundelse). Og lige så lidt opgør man indsatsen i missionsarbejdet eller »forkyndelsen« kvantitativt.

Paulus er fx. mere optaget af at fortælle om hvilke store gerninger, der er sket som følge af arbejdet og ved Åndens kraft blandt hedningerne i ApG 15, end af at opgøre hvor mange der reelt blev vundet for sandheden.

Andetsteds omtales et talrigt folk i denne by (Korint), men intet tal. Og i alle sine breve er Paulus først og fremmest optaget af kvaliteten af forholdene i menighederne, forkyndelsens indhold og den åndelige vækst fremfor statistikopgørelser, hvilket også gælder de andre bibelske skribenter i NT.

En bemærkelsesværdig dobbelthed gør sig i øvrigt gældende i

JV's forhold til statistik: På den ene side er man godt klar over, at de kristne altid ifølge Jesu forudsigelser ville være en lille flok, så man må undgå at fremstille sig som en massebevægelse a la de større kirkesamfund. JV er da også en talmæssigt ubetydelig minoritet – men man kan så fremhæve kvaliteten: »De er alle præster, ikke forkyndere.«

Samtidig har man den forestilling at vækst, helst betydelig vækst, er et tegn på Jehovas gunst – så man må både arbejde ihærdigt for at fremme denne vækst og samtidig fremhæve den i tal og statistik som et under og tegn midt i en gudløs verden. Sammenholdes denne vækst med andre politiske og religiøse bevægelers fremgang bliver den dog knap så enestående, og stillet over for dette forhold indrømmer man også, at vækst og størrelse *i sig selv* kun beviser, at Gud er med en – men så kan man pege på den åndelige, kvalitative vækst. Den er dog nok også problematisk, selvom der er positive sider. Man vil nok betvivle at uniform og omfattende indoktrinering, der faktisk i praksis tilsigter at nivellere personlige træk, er særlig rosværdig. I så fald er Kina med sine hundreder af millioner ensrettede et langt mere imponerende produkt. I øvrigt kommer der her nogle psykologiske mekanismer ind i billedet, som ville være en selvstændig om end vanskelig undersøgelse værd. Nogle hovedlinjer ville dog nok ret let kunne udpeges.

Her skal blot nævnes nogle psykologiske virkninger, der specielt har med rapporteringen at gøre:

Der er ingen tvivl om at rapporteringen for mange, måske de fleste, har været en stærk, måske den stærkeste drivkraft. Med den tidligere omtalte følge! En hel del tomgang og ret beset formålsløst arbejde (der dog har været med til at holde forkynderne til).

Desuden – og det er en personlig erfaring fra mange års kontakt med menighedsforkyndere – har det for mange

været et pres, en psykisk belastning, som har modvirket den glæde arbejdet egentlig, ifl. JV, skulle give. Dermed også skabt en uberettiget stor glæde når man endelig nåede en del timer. Den har også været medvirkende til at skabe skæve udvælgelsesnormer for lederne, tjenerne og siden de ældste og begunstiget de unge, ambitiøse og energiske.

Mange, der ikke tog del i den egentlige hus til hus forkyndelse, eller som ikke ønskede at rapportere, er blevet stemplet som uvirksomme, »mangler helhjertethed« og meget mere.

Jeg har selv været med til at gøre gamle oprigtige koner kede af det, når jeg, ud fra rapporteringstallene, søgte at anspore dem til større aktivitet, skønt de ikke havde forudsætninger (åndelige som fysiske) herfor. Mange, der kun i meget beskedent omfang har kunnet redegøre for deres tro, er delvis af rapportjageriet blevet drevet ud (i overført forstand) til dørene, hvor de har gjort en ynkelig, patetisk figur og ofte følt sig så temmelig hjælpeløse og afmægtige.

Denne negative virkning, som ikke kan ophæves uden at ophæve i hvert fald rapporteringen, opvejer i hvert fald den smule praktisk værdi der i forkyndelsen blev tillagt *rapporteringen*. Samtidig får man med eller mod sin vilje eller oftest sig selv uafvidende, en tendens til at måle sit forhold til Gud, sin kristne »værdi« og hæve sig lidt over andre hvis tallene hæver sig lidt. I teorien har man været klar over denne fare, som mange udtalelser i VT viser, men man har aldrig draget de logiske konsekvenser heraf.

Resume: Rapportering er ubibelsk, de anførte bibelske begrundelser taler om noget helt andet, hvor det drejer sig om talangivelser, er det som regel simpel optælling og ingen steder søger man at gøre indsatsen op i talstørrelser, men lægger vægt på den åndelige vækst og de kvalitative forhold. Desuden udøver

rapportering et unødvendigt psykisk pres på mange og tenderer at lægge eftertrykket på den kvantitative side af det kristne liv.

Væsentligt, og ikke hidtil nævnt, er også den kendsgerning, at Bibelen tydeligt viser, at den kristne ikke står mennesker til regnskab, og slet ikke bogstaveligt, som med en regnskabsaflæggelse. Det er kun Gud man på dette område skylder regnskab. Rom 14:10.

Og kun han kan kræve det.

Emne 4

Jehovas Vidners organisation

I JV's eget sprogbrug er det mere almindeligt at tale om Jehovas organisation.

Ifølge deres tro er denne for så vidt lidt undefinerbare ordning – den har både en reel og en formel side – Jehovas egen organisation, den eneste ordning han bruger og godkender i dag.

Der tales også ofte om Guds *jordiske* organisation, for at tilkendegive, at den er en del af den store universelle organisation, hvis anden og usynlige ordning, afdeling, er den himmelske.

Den jordiske ordning i dag er en avanceret parallel til den første kristne ordning og det udvalgte folk, Israel, der gik forud. Især lægger man sig tæt op ad Israel, fordi man ser det som et forbillede på det nuværende åndelige Israel og den ordning, der råder der jvf. Rom 2:29 og Åb 7 og 14.

Man har fx. opstillet et hierarki, der begynder med Jehova – Jesus Kristus – resten af den himmelske org. (der egl. er på et sidespor som en slags hjælpekorps) den jordiske ordning: – Den tro og kloge træl – det styrende råd – landskontorerne (med udvalg) – rejsende tjenere – ældste – menighederne.

Arrangementet for »den jordiske del« har gennem tiderne været lidt forskellig, og i den første tid, fra halvfjerdserne (1870'erne) og fremefter var ordningen nok mere løs, med en vis menighedsautonomi, mens man dog fulgte

direktiverne fra den amerikanske hovedledelse (uanset hvad JV ønsker at fremhæve, har amerikansk organisering og forretningsduelighed med en karakteristisk blanding af effektivitet og naivitet præget hele bevægelsen), og alle tråde samledes i pastor Russells hånd. Både ved sin personlighed, forretningsdygtighed og økonomiske dominans som største bidragsyder og dermed følgende stilling som hovedaktionær var han ubestridt leder og diktator. Kun i få tilfælde – og da uden succes – udfordredes hans lederstilling.

De to følgende præsidenter – hvor forskellige de end i nogle henseender var fra Russell – dominerede ligeledes organisationen og var ligesom Russell genstand for en ikke ringe persondyrkelse.

Først ved en ændring af organisationens styreform i 1971-1972 mistede præsidenten denne afgørende indflydelse, så det nu er et styrende råd på 11-18 medlemmer, der leder org. gennem nogle udvalg. I øvrigt mente man – og måtte ifølge sin selvforståelse mene – at Ånden medvirkede ved udvælgelsen af præsidenten og andre ledende »brødre«, så deres ledelse og dominans var helt i overensstemmelse med Herrens vilje. På denne måde styres org. »teokratisk« ikke demokratisk – hvad der stærkt understreges – fra oven og nedad, idet de åndspåvirkede ledende brødre træffer afgørelserne og meddeler dem videre til de nedre trin i pyramiden.

De udnævner ligeledes, om end mest pr. stedfortrædere, de ældste i menighederne, der dog også siges at være udpeget af Helligånden – egentlig endnu en tvetydighed i dette fortolkningskompleks.

I øvrigt fremstilles JV's historie af dem selv som en stadig vækst i åndelighed og fortløbende udvikling fra mere primitive organisationsformer hen imod en stadig mere fuldkommen teokratisk orden, som regel med henvisning til

forskellige skriftsteder der hævdes at være blevet nedskrevet med henblik på JV i vor tid, som da nu også opfylder dem.

Man har dog til forskellige tider ment, at det afsluttende fuldkomne stadium var nået – fx. da den demokratiske og forkastelige ordning med valgte ældste blev ophævet og sidenhen da, i 1938, alle menigheder blev fuldt teokratisk organiserede, idet de efter en New York menigheds eksempel (nok arrangeret ovenfra) bad VT selskabet om at udnævne de ansvarlige tjenere (ledere).

Det fuldkomne stadiums system er dog ikke mere fuldkomment end, at det kunne forbedres i 1971-1972, da en dog teokratisk ældsteordning blev gennemført i menighederne, og det styrende råd med en årligt skiftende ordstyrer overtog den egentlige ledelse (selv om man så her som i andre tilfælde var tilbøjelige til at lade som om denne ordning altid havde eksisteret!).

Enkeltheder kan i øvrigt findes i: »JV og Guds gerning« artikler i VT 1971-1972 – og til belysning af tidligere ordninger og ændringer, tidligere årgange »Egnede til at være ordets tjenere« og »Årbøgerne« (mere systematisk fra og med 1975). Historiske oversigter forfattet ud fra JV's synspunkter findes også i »Troen på march« af A.H. Macmillan og »Jehovas Vidner – den nye verdens samfund« af Marley Cole.

Derudover har forskellige udenforstående og »frafaldne« skildret deres opfattelse af JV's organisation og dens udvikling. Interessante, men især for den førstes vedkommende noget præget af personligt nag og forurettelse er Schells »JV's slave i 30 år« og Poul Bregninges »Jehovas Vidner under anklage og Dommedag må vente«.

Andre indfaldsvinkler på JV's historie, som er af betydning,

er også læresætningernes udvikling og omskiftning såvel som »profeternes« historie; disse emner hænger dog sammen med andre områder, så de kan med fordel behandles i disse sammenhænge.

Ligesom med lærens ændringer er det JV's tro, at Jehova har ledet organisationen i en fremadskridende udvikling til en stadig større fuldkommenhed. Organisationens ledere har været redskaber herfor under åndens påvirkning; de beviser, der anføres, fremstår dog ofte som cirkelslutninger og følger ofte et system, der tillader en at bevise hvad som helst.

Det fremgår klart – også af JV's egen fremstilling (se ovennævnte henvisninger), at der har været stærke menneskelige træk ved organisationen til enhver tid. I toppen har der både i Russells tid, men særlig ved hans efterfølgers tiltræden og senere under hans ægide (lederskab) været stridigheder og intriger. Det ses på lavere niveauer ved forskellige projekters gennemførelse og ofte ved udnævnelse af lokale ledere: gnidninger, personsanseelse og forskelsbehandling er hyppigt forekommende.

Man hævder dog, at det er mindre end i andre samfund og henviser også til at lignende forhold nu og da optrådte i den første menighed, selv blandt apostlene, så det modbeviser ikke åndens virke – men til gengæld beviser det heller ikke noget – man kan finde lignende træk i alle kirkesamfund. Et andet bevis, der fremføres med stor vægt, er det ry JV har fået for urokkelighed og kompromisløshed. Især under og efter første verdenskrig samt i Hitlertyskland og andre totalitære lande har JV været forfulgt og undertrykt og derved indlagt sig stor fortjeneste ved deres trofasthed mod de kristne principper. Så spørgsmålet formuleres: Har noget andet »folk« på samme måde og i samme udstrækning levet op til den kristne tros krav?

Det kan selvfølgelig diskuteres. JV har vitterligt afgivet stærke beviser på deres trosiver og troskraft ved endog ansigt til ansigt med døden eller under stærke prøvelser og pinsler at holde fast ved deres tro.

Dog har man sjældent underdrevet prøvelsernes omfang. Især om forfølgelserne i Nazityskland har der været fremført ret overdrevne påstande, indtil de grundige tyskere i Yb 197 fremlagde så nøjagtige tal, det var muligt at nå frem til – og de var da store og dækkede over megen lidelse – men tåler jo slet ikke sammenligning med den jødiske tragedie. Ifølge JV har disse så til gengæld ikke lidt for retfærdigheden – så det ligesom tæller ikke.

Det kan også diskuteres, om ikke også den stærke ensretning (og ikke gudgiven kraft og åndens styrkelse – hvis da ikke Gud hjælper alle, der beder i nød?) og den iøjnefaldende fanatisme har været af betydning, ja at de samme psykiske forklaringer kan bruges her som synes anvendelige i andre tilfælde af kætterforfølgelse og trosprøver (baptisterne i Zürich? og senere mange andre; Mormonerne, Valdenserne, Lollarderne og mange flere har martyrhistorier i mængde).

Derfor er deres holdning selvfølgelig alligevel beundringsværdig – men afgiver altså ikke noget bevis for, at JV'erne har sandheden og er Guds folk og Guds jordiske organisation. Set organisationsmæssigt er der et andet forhold, der frembyder stor interesse: VT selskabets stilling.

Det har med sin præsident i spidsen lige indtil fornylig haft den absolutte ledelse (og hvordan det egl. hænger sammen nu er svært at bedømme).

Det har været sagt lige fra Russells tid, at »resten« havde førerskabet; de udgjorde »den tro og kloge træl.« Men dette

begreb var så sammenvævet med Russell og »selskabet«, at det ikke gjorde nogen egentlig forskel. »Russell var selskabet« (Macmillan). Senere, under Rutherford, blev selskabet skudt mere i forgrunden, selvom man forsøgte sig med, som det synes, en fiktiv distinktion mellem det ydre selskab og selskabet af åndsavlede indviede brødre (VT).

For de fleste JV falder den dag i dag *VT selskabets, Guds organisation og »den tro og kloge træl« stort set sammen og selskabet omtales med nærmest hellig respekt og tillægges omtrent guddommelig autoritet*. Ja, for mange er der ikke nogen forskel på Guds røst og »selskabets« stemme (og trykte budskaber). Her er et af de steder, hvor man kan pege på en reel og en formel side, på hvad man officielt siger, og hvad man egentlig mener.

Derved bliver JV's organisation et meget autoritært, ja diktatorisk system, og det er let at påvise store forskelle på den og den første kristne menighed. At der også er lighedspunkter bør ikke forbavse – det er der i næsten alle kristenhedens samfund.

Et fundamentalt begreb i denne henseende og den så at sige ideologiske underbygning for denne autoritet er »Den tro og kloge træl.«

Inden vi ser nærmere på denne, kan vi *resumere*:

JV's organisation er autoritær, ja diktatorisk. Dens påståede frihed er kun tilsyneladende – en frihed til at gøre hvad ledelsen siger. Den historiske opbygning (forskellig til forskellige tider) og aktivitet er præget af meget menneskelige træk. At Jehova leder den og har ledet den med stadig større fuldkommenhed er blot en påstand, der ikke kan underlægges nogen form for beviser.

JV's udholdenhed under prøvelser og forfølgelser slår ikke til

her: Den beviser en stærk tro og måske en stærk indoktrinering, men heller ikke mere sammenholdt med andre samfunds martyrhistorier.

Ledelsen har været præget af selvherskere og i den forbindelse også en udpræget persondyrkelse.

Organisationen ligner kun i uvæsentlige henseender den første kristne menighed. Igen er der blot tale om en *påstand*, der falder til jorden ved en sammenligning.

JV's organisation er altså blot en menneskelig org. med sine egne særegenheder, men ikke i princippet forskellig fra andre politiske og religiøse organisationer.

Emne 5

»Den tro og kloge trælk«

Tidligere brugtes formen »den tro og kloge tjener« (på dansk), og nu siger man »den trofaste og kloge trælk«, hvilket skulle være en forbedring!

Udtrykket er hentet fra Matt 24: 45-47 og har hele tiden været forstået som »en tjener« (enkeltperson eller »kollektiv person«), der skulle lede og forestå Guds husholdning og derfor herske med absolut autoritet.

Allerede Russell udtalte i »Studier i skriften«, at det drejede sig om »resten« (dengang »levningen«), af Jesu salvede brødre, som i følge Åb.7 og 14 udgjorde tilsammen 144.000 gennem alle tider. (Denne teses uholdbarhed vil senere blive vist.) Dog var der åbenbart nogen vaklen: Mange anså Russell for »tjeneren«, og han har åbenbart ikke altid selv i praksis afvist denne fortolkning. Under Rutherford blev denne fortolkning til en begyndelse slået fast; siden blev VT selskabet udpeget som trællen, senere med nogle ikke helt klare forsøg på at skelne mellem et ydre selskab og et åndeligt, som brugte det indregistrerede selskab som redskab.

For tiden er man vendt tilbage til den forståelse, at »trællen« er »resten« af de 144.000, altså i øjeblikket ca. 10.000 til dels ret gamle mennesker, som så lader »det styrende råd« udøve de egentlige ledelsesfunktioner. I praksis har »den tro og kloge trælk« og »selskabet« en stor del af tiden været brugt som synonyme og falder stadig sammen for de fleste – det er måske ikke helt uberettiget at se det som en skjult hensigt bag de kompliceret afbalancerende udlægninger.

En sidebemærkning: Forståelsen af »trællens« identitet har altså, når vi tager det i store træk, beskrevet en cirkel fra udgangspunktet til i dag – et af de tilfælde, hvor opfattelsen af det stadig fremadskridende »lys« bliver særligt absurd.

Hvis, som allerede nævnt og senere eftervist, forståelsen af de 144.000 og deres påståede ret i moderne tid, er en fejltagelse, vil det allerede i en vis forstand gøre det af med »den tro og kloge træl«, en omfortolkning ville i det mindste være nødvendig. Nu har denne »rest« aldrig i praksis virket som »træl«, bl.a. af den grund, at denne rest består af både mænd og kvinder, men ingen kvinder deltager i den officielle og permanente ledelse, hverken når det gælder organisationer eller menigheder, og de bor også spredt rundt om. De fleste af »resten« har heller ingen forudsætninger for en sådan administrativ gerning, og ifølge sagens natur er flertallet også ret gamle. Derfor kunne lignelsen om »den tro og kloge træl« selvfølgelig godt i hovedtrækkene betyde det, som JV hævder: En »kollektiv skikkelse« der takket være trofasthed og årvågenhed fik alle sin herres interesser betroet – hvilket skulle betyde, at denne »træl« kom til at udøve absolut autoritet som lærer såvel som administrator.

Imidlertid har »teorien« mange huller og mangler. Det synes ulogisk at »resten«, som påstået, både skulle være »træl« og husfolk – de forsøg, der fx. i VT er gjort på at forklare denne modsigelse, virker lidet overbevisende. Der er også det påfaldende, at man har udvalgt Matt. 24:45-48 som hovedtekst, men delvis ignoreret Lukas 12, der nok er den tidligere og i hvert fald den mest udførlige version. Heri omtales en husholder (græsk oikonomos) i stedet for »træl« (doulos), og prøver man at følge dette udtryk gennem NT, opdager man, at en husholder normalt ikke bruges om nogen »kollektiv« person men om enkeltpersoner. Hvis denne lignelse skulle fortolkes som JV gør det, måtte man vente, at også apostlene og andre ledende brødre

i det første århundrede ville anvende den på samme måde (især da JV hævder at »trællen« begyndte sit virke på denne tid).

Imidlertid finder man ikke lignelsen brugt således af nogen kristen skribent. Paulus fx. taler om »os som husholdere« (1 Kor 4).

Han omtaler Moses (en enkeltperson) som »husholder« og taler om den husholdergerning han har fået betroet.

Og dog ville denne lignelse i mange tilfælde være et stærkt argument for apostlenes bl.a. Paulus' autoritet, hvis den skulle forstås, som JV har udlagt den. Lad os blot nævne tilfælde som bestemte sager i Korinth: fx. 1 Kor 5 og 2 Kor 2 og 2 Tim 1:15, den tid hvor alle havde vendt sig fra ham i Asien og også eksempler fra Johs breve: Joh tredje brev: 9-10, hvor apostlen henviser til sin apostolske autoritet, men ikke, så lidt som Paulus, gør sig til af nogen kollektiv autoritet.

Inden for den skare af apostle og ældste både Paulus og Johannes tilhørte, finder vi også eksempler, dels på stridigheder indbyrdes som mellem Paulus og Peter, hvor Paulus irettesætter Peter, dels på stærke meningsmæssige modsætninger som med apostelmødet i Jerusalem og flere andre lejligheder.

Dette apostelmøde giver også JV anledning til at understrege det centrale styrelsesprincip, de hylder som noget karakteristisk (og dermed åndsgivet) i den første kristne menighed.

Her, hævder de, kan man se hvordan tvivlsspørgsmål ikke blev lokalt afgjort, men henvist til »det styrende råd« af apostle og ældste i Jerusalem, som så under Helligåndens vejledning traf afgørelsen.

Der findes imidlertid kun det ene tilfælde af en sådan central

afgørelse i hele beretningen om de mange år fra pinsedagen til Johannes' sidste tid. (Her kan bortses fra udnævnelser og lign. umiddelbart efter pinsedagen, og de forhandlinger der nu og da blev ført i Jerusalem mellem Paulus og de andre ledere mange år efter, hvor man foreslog ham at sørge for nogle ofre for at dæmpe den modvilje, han havde fremkaldt blandt jøderne.)

Desuden havde Paulus og hans fæller allerede truffet deres beslutning og dannet sig deres mening i Antiokia, hvor stridsspørgsmålet var blevet aktuelt, og var ikke til sinds at give efter. Når man bestemte sig til at sende en delegation til Jerusalem, var det måske lige så meget, fordi uromagerne var kommet derfra; sandsynligvis har det også været brødre af en vis anseelse, ældste, man ville høre på og skænke tiltro.

Uden at forklejne Åndens indflydelse kan det også af beretningen ses, at argumenter spillede en betydelig rolle, og at profetier allerede havde peget på den situation, som man nu blot erkendte og fastlagde retningslinjer for.

Undersøger vi derefter især Paulus' karriere og fremgangsmåde, hvilket er naturligt, da han er den mest omtalte, og den hvis virke er udførligst skildret, bliver det ret klart, at han, selv om han følte sig forbundet med modermenigheden i Jerusalem ApG 22:17, Gal 2:1-10 og respekterede dens særstilling, disponerede under sine rejser ganske selvstændigt uden at anmode styrelsen i Jerusalem om godkendelse. (Udtrykket »det styrende råd« findes for øvrigt *ikke* i NT.)

I øvrigt var han fra begyndelsen udsendt, ikke af Jerusalem-, men Antiokiamenigheden. På et senere tidspunkt, da Jerusalemmenigheden efter år 70 var udvandret, hører vi intet om en overflytning af noget »styrende råd« til nogen anden by. Det er muligt, at Efesos har været en slags centrum på Johannes' tid, men der er intet, der kan bevise, at den har været

det eneste centrum. I Åbenbaringen sender Johannes breve til syv menigheder i Lilleasien, og uanset hvilken *symbolik* man vil lægge heri, er der intet, der giver den ene forrang fremfor de andre, hvorimod nogle roses for tro og gerninger mere end andre. Både Rom og Aleksandriamenighederne synes også at have nydt anseelse såvel som måske flere andre.

Noget andet er: Hvis man ville rekonstruere en hypotetisk »tro og klog træl« dengang og et ligeså hypotetisk »styrende råd«, måtte man så acceptere den af JV hævdede dobbelthed: at »de salvede« (som ikke dengang kunne have været en rest i nutidig JV-betydning) både var »trællen«, »tjeneren« og de betjente?

Sandt nok siges det, at ikke alle har de samme gaver, ikke alle er lærere osv., men man ser også, at flere bibelske skribenter ikke har været i »første række«, hverken Lukas eller Markus synes at have været blandt dem, der på et givent tidspunkt måtte have udgjort et tænkt »styrende råd«. Nok ej heller Judas eller Hebræerbrevets ukendte forfatter.

Analogt hermed var mange af GT's forfattere fremtrædende lærerpersonligheder og profeter udenfor de egentlige lederes kreds. Det er ikke først og fremmest konger og ypperstepræster, der har modtaget og nedskrevet åbenbaringerne i GT eller har virket som særlige meddelere if. Guds vilje. Dette taler også imod det centrale styrelsesprincip i *den forstand*, sådan som JV forstår det (selv om konger og præster, når de var trofaste, jo da hver på deres område udøvede en central styrelse).

Nogle JV vil måske pege på, at JV *under* »trællens« ledelse har klargjort mange bibelske sandheder og ledet frem til stadig større forståelse. Det er ganske klart, at JV så at sige ingen selvstændige forskningsresultater kan fremvise.

Man kan endda lidt skarpt hævde, at alt, hvad der er af

værdi, er hentet hos andre, altså blot resultatet af andenhånds undersøgelser og et deraf følgende udvælgelsesarbejde, mens alt hvad JV selv har præget, hvad der er originalt for dem, er uden værdi og ofte helt vildledende. (En senere opregning af deres trossætninger og ideer vil understrege dette.)

Også mange af deres vildfarelser, især de oprindelige, blev overtaget fra andre, især fra Adventisterne.

Deres *forkastelse* af den udødelige sjæl, det brændende Helvede og treenigheden er de heller ikke ene om. I øvrigt udvælger de jo her som på andre felter selv den målestok, de vil måles med, og afgør hvad der er det vigtigste. Men reelt er det ikke noget, de kan bestemme.

Stort set alt, der kan fæstes lid til, af det de har fremført for Bibelens troværdighed og pålidelighed imod evolutionsteorien, er hentet fra andre eller bygger på indsigtfulde bibellærdes undersøgelser uden for JV.

NW oversættelsen, som de ganske ubegrundet er så stolte af, *er selvfølgelig baseret på andres kilde- og tekstkritiske arbejder.*

Læser man værker af såkaldte konservative bibellærde, opdager man, at deres lærdom og forståelse langt overgår den JV kan pukke på – selv om de jo da også har, hvad man må kalde religiøse og teologiske fordomme og ofte kan være forudindtagne i visse spørgsmål. Det fordunkler ikke deres forsknings- og fortolkningsindsats, hvoraf JV's afhandlinger som regel er fortyndede gengivelser tilsat uvidenskabelige specialiteter.

Andre »sekteiske« kirkesamfund har brugt de samme kilder på deres måde, og der er ikke noget principielt skel mellem JV og andre her, blot er JV nok så selvhævdende og selvglade sammenlignet med de fleste andre.

Alt sammen giver det ingen som helst grund til at mene, at Jehovas Vidner på nogen særlig måde ledes af Ånden gennem en »tro og klog træl«.

At deres ledelse har villet antage denne »træls« identitet er i virkeligheden en grov anmasselse og giver grundlag for at minde om udtalelsen i 2 Tess kap 2:3.

»Den tro og kloge træl« må ud fra sammenhængen forstås som en lignelse om kristen trofasthed, de ældstes særlige ansvar som hyrder for hjorden og derfor gældende mange enkelte personer. (Sammenholdt igen med Lukas 12 og andre udtalelser af Jesus.)

Hvis den gælder dem, der modtager himmelsk liv, og der på en eller anden tid er et skel her, kan det at blive sat over alt, hvad Herren ejer, sigte til delagtigheden i det himmelske herredømme.

»Maden i rette tid« har været meget fremhævet. Dele af ovenstående viser, at den bedste del af maden har man ikke tilberedt selv. Forestillingen om at det drejer sig om »rette tid« i den forstand, at »trællen« til ganske bestemte af Gud tilrettelagte tider eller tidspunkter, hvor forståelsen af en bestemt sandhed er uomgængelig nødvendig, viser sig at være helt illusorisk i betragtning af, at mange af disse sandheder har været og er ganske fejlagtige: En slags vrøvl er blevet afløst af en anden slags. Desuden *behøver* udtrykket blot at betyde en regelmæssig åndelig ernæring, formidlet på en eller anden måde uden vægt på sensationer eller »nyt lys«, sådan som det bogstaveligt i en husholdning vil være tilfældet, at man får mad, når man er sulten (mad i rette tid: morgen, middag og aftensmad) – og at maden kan være jævn eller festpræget, godt eller dårligt tillavet. Tænkes der på enkeltpersoner som de kristne ældste, vil det betyde deres indsats for en god og

nærende undervisning – der selvfølgelig altid må være i så god overensstemmelse med Bibelens sandhed som muligt.

I sammenligning hermed er det næsten uvæsentligt, at JV's bøger ofte er skrevet ulideligt kedsommeligt og stereotypt.

Uden at virke for hård kan det nok siges, at JV's organisation og form under den såkaldte »træls« ledelse *ikke minder meget om den første kristne menighed. Meget nærmere ligger den ved den katolske eller kommunistiske organisationsform med styre ovenfra og nedad*, som læren fortolkes i Rom eller Moskva og sendes ud til de »troende«, fortolkes JV's lære i Brooklyn og videregives ad »organ.« kanaler til menigheder og enkeltpersoner. Den samme intolerance præger JV som de to andre – selvom de selvfølgelig må frikendes for deres voldspolitik. Den åndelige vold er imidlertid ikke mindre, og tankens og ordets frihed er lige så ringe. Følger man ikke parolen fra »trællen«, må man enten tie eller ud.

At man så omfortolker frihed og andre begreber minder jo også meget om både katolicismens og kommunismens fremgangsmåde. Kristen frihed er der i hvert fald ikke tale om. »Hvor Ånden er, der er der frihed.«

Man har her en idé om at ingen må »gå foran« (dvs. foran organisationen), og det er uden betydning om den tanke, der lanceres skulle vise sig at være »sand« på den måde, at JV tager den op.

Her misbruger man tydeligt ordet om at blive i Kristus og ikke gå videre herudover »ikke ud over hvad der står skrevet« 1 Kor 4:6, 2 Joh:9.

Paulus' ord om at blive i samme spor selv om man har forskelligt syn på nogle ting, gælder heller ikke.

Der har da også været ført »kætterprocesser«. De fleste er sikkert ikke offentliggjort, men nogle kættere har dog gjort sig selv bemærkede i videre kredse, eller er blevet omtalt som afskrækkende eksempler.

Et tilfælde, jeg nærmest tilfældigt fandt frem til, drejer sig om en tidligere landstjener i Canada, Salter. Det er lærerigt at læse om, hvordan det gik ham som skildret i VT, selvom det selvfølgelig er set fra »selskabets« side. Det afslører dog alligevel meget om deres holdning.

Det kan siges, at JV's anvendelse af Mat 24:45-48 minder om og er samme slags skriftanvendelse som Romerkirkens brug af Matt 16:18 og ordene om nøglemagt. På ganske samme måde har JV ved en vilkårlig og fuldstændig skriftfortolkning tiltaget sig en autoritet og magt, som Bibelen ikke giver det ringeste grundlag for.

Resume: »Den tro og kloge træl« i Matt 24:45-48 og »husholderen« i Lukas 12:42 (1948) er billeder på og lignelser om den trofasthed, uselvished og årvågenhed, sande kristne og ældste og hyrder lige siden apostlene har måttet udvise.

Der tales ikke om nogen »kollektiv« person, en personificeret skare, og JV's ledelse repr. især ved VT selskabet tager således fejl, når de vil anvende denne lignelse på sig selv i denne forstand.

Deres utallige fejltagelser, deres hårrejsende bibelfortolkning, deres autoritære og intolerante styreform og pinlige selvglade viser desuden, at de slet ikke opfylder kravene til en sand kristen menighed.

Deres bibelfortolkning bærer ikke åndens præg, idet de for deres mest værdifulde tankers vedkommende bygger på

andres arbejde. De første kristne og deres apostle anvendte ikke lignelserne på den måde, JV mener, de skal forstås. Tager man derimod den alternative forståelse, må man sige, at ingen af JV's ledelse eller ældste i vor tid har været sådanne tro og kloge »trælle.« De er stivnet i et stereotypet læresystem (selvom de roser sig af at ændre deres lære, når det er nødvendigt), og de tillader ikke fri drøftelse og tankeudvikling.

For JV er »trællen« og VT selskabet og dets litteratur i virkeligheden af større autoritet end Bibelen.

Emne 6

»Det voksende lys«

Dette udtryk er hentet fra Ordspr. (4:18). Også her viser sammenhængen en helt anden betydning end den JV har lagt i det.

De mener, at det peger på JV i vor tid; Gud lader ved Kristus og Ånden »lyset« stadig vokse for sit folk (JV) på en fremadskridende måde. Synligt og begribeligt sker det gennem Vagtårnsselskabets bøger og tidsskrifter.

Stadigvæk gælder det dog, at hvis de forklaringer og fortolkninger, man har budt på i tidens løb, ikke kan opretholdes, og at også den nuværende lærebygning stort set må siges at være ubibelsk, falder hele påstanden til jorden.

I øvrigt indeholder hele systemet mange selvforstærkende mekanismer og cirkulære beviser. JV føler virkelig, at de bliver bedre ledet end noget andet samfund, men det skyldes for en stor del, at dette er noget, de hele tiden får understreget og slået fast. At det drejer sig om den »tro og kloge træl« bevises ved henvisning til den gode omsorg og fremragende åndelige vejledning, og når det skal bevises, at det virkelig har denne kvalitet påpeges det, at »den tro og kloge træl« under åndens førelse selvfølgelig vil give undervisning af denne kvalitet.

Egentlig hører også følgende refleksioner under afsnittet om trællen: Den åndelige ubalance, der tidligere er omtalt, hører også sammen med en stadig psykologisk bearbejdelse, hvormed man på samme måde som totalitære systemer med deres propagandabetonede påvirkning opbygger bestemte

reaktionsmønstre og indbygger blokeringer i vidnernes tankegang. Det vil sige, at al tvivl, der ude- som indefra rejses mht. »trællens« ledelse eller bestemte læresætningers sandhed, udløser bestemte reaktioner af ret stereotyp art: Ja, men det er jo dog den tro og kloge træl – Jehova sørger jo da godt for os, gå ikke foran, vær teokratisk, når tiden er inde, vil også dette blive klarlagt (af trællen) osv.

Hvis nogen fremturer i selvstændig tænkning, bliver reaktionen skarpere, idet der så udløses mistro- og afstandsreaktioner, så de pågældende ret hurtigt fornemmer en slags »spedalskhedsfølelse« og isolation.

Kan man finde et eller andet påskud til formelt at ekskommunicere dem, vil det blive gjort. (Jvf. ovennævnte Salter.)

Disse forsvars- og udstøelsesmekanismer er meget stærkt indarbejdede og har sikkert en stor del af æren for, at Jehovas V. frembyder så ensartet et billede og kan rose sig af en så stor og verdensomfattende enhed (i tanker, tro og handling), selvfølgelig ved siden af den stærkt autokratiske og centraliserede ledelse. For JV er det dog et bevis på, at Gud står bag, eftersom enhed jo skulle være et tegn på den sande kristne menighed. –

Som eksempel på »det voksende lys« er allerede nævnt forståelsen af den »tro og kloge træl«, selv om det måske ikke er typisk. Derimod er det velegnet til som eksempel på en læremæssig forståelse, der har bugtet sig noget, og altså ikke har været ligeud rettet og fremadskridende (hvorved ligheden med dagens lys bliver ret så svag). Her har man fra det udgangspunkt, at »resten« er trællen, der nu også er blevet den foreløbige endestation (men som tidligere påvist ikke har bibelsk gyldighed), bevæget sig frem og tilbage med forklaring-

er som, at Russell var »trællen« og senere at det var selskabet.

(Studier i Skriften Guds Harpe VT)

Det samme gælder »denne verdens øvrighed« fra Rom (13:1). Hos Russell stod det fast, at det var denne verdens øvrigheder, hvad også de fleste andre fortolkere har ment – og sammenhængen giver ikke stort andre muligheder.

Siden blev det til Jehova og Jesus Kristus for så at vende tilbage til udgangspunktet – igen »det bugtede lys«!

For nylig har man forsøgt sig med den forklaring, at det under og efter Første verdenskrig var svært for bibelstudenter at forstå, at den myndighed, der forfulgte Jehovas folk, skulle være indsat af Gud. De søgte og fandt så en anden udlægning (at det var Jehova og Kristus), som på det tidspunkt, hvor emnet på så mange måder ikke var så stort endda, styrkede dem i troen og hjalp dem til udholdenhed.

Jehova tillod dem altså denne fejltagelse, den viste sig i virkeligheden at være en velsignelse, der også kom til at gavne JV under nazisternes forfølgelser og i andre ildprøver, indtil de havde tilstrækkelig åndelig kraft og forståelse til at kunne tage sandheden – også fordi de så, at den lydighed der krævedes kun var relativ. Det har mange nu set før, og mange andre mindretalsamfund har jo haft de samme problemer.

Når det kommer så langt, henviser man også til, at Jesus på et tidspunkt sagde til sine ledsagere, at han havde mere at sige dem, som de blot ikke kunne tåle dengang.

Sådan har Jehova også gradvis oplyst »sit folk« i vor tid.

Hertil må siges, at Jesus jo ikke derfor gav dem en sludder for

en sladder og serverede noget afsvækket eller ligefrem forkert.

Hvad der manglede kom da også efterhånden i det første århundrede, indtil en afsluttende åbenbaring forelå. Vi har altså adgang til, må man tro, al nødvendig oplysning. (Selvom der jo nok ofte synes at være en del, man gerne ville have suppleret.) Endelig kan man da spørge: Hvornår er tiden inde til forkerte oplysninger? *Mindre lys?* Selvfølgelig aldrig.

Altså kan Jehovas Vidners ledelse slet ikke gøre krav på inspiration, (hvad de også proforma anerkender), men heller ikke på nogen særlig om end svært forklarlig ledelse af Ånden.

(Ud over denne manglende Åndens ledelse kan man også igen understrege den meget underlige kvalitet af JV's bibelforklaring: Man roser sig gerne af at have kapaciteter på dette område. Man har vel nogle, der har et vist grundlag, men nogen imponerende stab er der intet, der tyder på.)

Pralerierne over NW oversættelsen er ganske uberettiget, den er et ringe arbejde, præget af JV's særlige fordomme – men de tror, at den er verdens bedste, og at den nuværende præsident for selskabet F.W. Franz er verdens førende bibellærde. Han såvel som andre har snarere fordrejet Bibelen og bestandig udvalgt de »kendsgerninger«, der passer deres kram. Alt er blevet drejet i en bestemt retning. (Indrømmet i bogen – om end kun for en tidlig periodes vedkommende og alt har fået slagside.)

Resume: »Det voksende lys«, JV taler om, er en fiktion. Det bibelske udtryk i Ordspr 4:18 drejer sig ikke om voksende kundskab, (men om vidnesbyrdet ved et retfærdigt liv). (1 Peter og Åb såvel som Jesus i Mat 5 og 25 bruger lys symbolsk, men ikke om voksende kundskab.)

Desuden har JV rent faktisk ikke gjort tilsvarende fremskridt.

Man har nok ændret opfattelse, men ikke altid til det bedre, og selv set under deres egen synsvinkel ikke altid i en lige linje, men sommetider ad omveje vendt tilbage til udgangspunktet.

I fortsættelse heraf ville det måske være gavnligt at se *JV's udgangspunkt*, hvilken horribel stabel af vildfarelser man begyndte med.

Emne 7

Begyndelsen

Historisk kan man efterprøve den i tidligere bøger og oversigter.

Ikke alle småting kan nævnes, noget af det vigtigste var nogle tidsprofetier. Man har ganske vist i senere beretninger lagt vægten på Russells afsløring af den »falske« religion med dens tre hovedlærdomme: Sjælens udødelighed, treenheden og det brændende Helvede.

At han har undersøgt disse dogmer, skal ikke frakendes ham, men ellers overtog han en hel del fra Adventisterne, især nogle tidsforestillinger og tidsprofetier:

Endens tid begyndt i	1799
Jesus var kommet igen	1874
	1878
Tusindårsriget var begyndt i	1872
De sidste af de udvalgte skulle stort set være indsamlede i	1881
Den endelige afslutning med Guds endelige herredømme ville komme	1914

Til støtte for det sidste konstruerede man »hedningernes tider« ud fra Luk 21:24, Dan m.v.

Disse punkter kommer igen i JV's *tidsprofetier*, så der skal ikke gives nogen nærmere omtale her.

Andre besynderlige forestillinger var den, at »den store pyramide« i Egypten havde en særlig betydning, fremstillet på et kort over tidsaldrenes plan i »Studier i Skriften«, at Job 40:10-13 handlede om lokomotivet, og at moderne hurtigtog var fremstillet i Habakuk (1:8). (Også i dag arbejdes der af pseudoforskere med beregninger over pyramidens betydning). Det bliver altså svært at afvise anderledes tænkes omtale af tåbelig snak og nonsens. At Russell og hans lille flok af medarbejdere mente de var Herrens særlige redskaber synes temmelig klart. Meget muligt var de oprigtige – men det alene tæller jo ikke. Derudover havde man bl.a. sin opfattelse af de 144.000 i Åb 7. (mens man havde besvær med »den store skare«, som man forsøgsvis forklarede som en »sekundær åndelig skare«).

Med et lidt overbærende smil forklarer man også i dag, at man troede, at de bogstavelige jøder skulle vende tilbage til Palæstina som et led i Guds hensigters fuldbyrdelse og som et tegn på de sidste tider. Lige så overbærende fortælles det, at man fejrede Jul og fødselsdage, og at mange blev ved med at stå som medlemmer af andre kirkesamfund. *Det skal siges, at Russell var mere tilbøjelig end JV nu til at betragte fx. Adventisterne som »brødre«.*

»Studier i Skriften«.

Hvad der også til denne dag har præget JV, var Russells forretningsmæssige organisering af bevægelsen i forskellige selskaber og med litteratur som »Studier i Skriften« og

bladet VT som talerør. Dette forretningsmæssige mønster har efterfølgerne effektivt forstået.

Både dengang og senere kunne man få alle mulige profetier til at passe på JV (bibelstudenterne), og det bestyrkede dem i deres tro på at være Herrens særligt udvalgte.

Kort kan også nævnes kolportørtjenesten, stævnerne og de valgte ældste samt pudsige hændelser som »mirakelhveden«. En del stridigheder var der også lige fra starten, først med den skuffede adventist og tidligere medarbejder Barbouz, siden med mrs. Russell, hvormed det til sidst kom til en adskillelse (se nærmere i forsk. andre værker).

Russell var også bestandig sikker på, at han altid gjorde det rette (fx. i forholdet til hustruen).

Som et mønster for de senere præsidenter foretog Russell også en lang række inden- og udenlandske rejser (hvad der selvfølgelig i sig selv er hverken godt eller ondt).

Resume: Som udgangspunkt for en bevægelse, der skulle genoprette den sande tilbedelse, forkynde den rene lære og tage imod Kristus var det en absurd foreteelse – *og i øvrigt amerikansk præget i sit væsen, hvad den stadig er.*

Det, der blev nævnt i begyndelsen af foregående afsnit, tidsforestillingerne og tidsprofetierne, bør nok udredes lidt nærmere.

Emne 8

Tider og Studier

JV har sjældent agtet på Jesu ord, skønt de godt kan citere det til støtte for deres egne meninger eller under tilbagetog fra tidligere standpunkter.

I andres øjne er deres tidsprofetier noget meget markant og mærkeligt, og har ofte gjort dem til genstand for spot og latterliggørelse. Da det jævnligt er sket samtidig med visse misforståelser, har JV dog på grund af disse kunnet hævde, at man ikke har citeret dem korrekt. Ellers har ledelsen som regel retireret med halen mellem benene, mens de har beskyldt de menige, naive og langt mere beklagelsesværdige og undskyldelige vidner for at de har lagt mere i det, end der var sagt. Som regel har man også med nogle vage formuleringer på underordnede steder peget på, hvad man ville kalde taktisk forbehold, og tænker så ikke på, at når man siger både pro et contra, siger man ingenting. Det er dog typisk for mange slags spåmænd således at gardere sig til begge sider, for så senere at fremdrage, hvad der passer i den aktuelle situation og bekvemt glemme det, der ikke gik i opfyldelse. »Det har aldrig været nævnt i litteraturen« er en hyppig formulering, både i ledernes og de meniges mund. Men det har det som regel alligevel.

Som allerede nævnt mente man i begyndelsen, at *endens tid var begyndt* i 1799.

Dette var overtaget fra Adventisterne, i hvis skrifter det stadig står, og hos dem havde man også hentet 1843-44, baseret på de 2300 aftener og morgener i Dan 8:14. (I »Studier i Skriften« siges det, at 1843 var rigtig nok, blot havde Adventisterne taget

fejl af årets betydning – det samme siger Adventisterne selv.)

1872 begyndte Tusindårsriget, baseret på de daværende kronologiske udregninger (»Studier i Skriften« – Se de 580 år – Russell – Digglott – ApG 13:20 – Tischendorff – Geminos – tal – bogstaver).

1874 var Kristus kommet igen, havde begyndt sin Parousia, der var en af Russells mageløse opdagelser, da han fik fat i Emphatic Diaglott og som han udråbte til noget grundlæggende i forståelsen af Jesu herredømme.

1878

1881 skulle de sidste af de 144.000 være blevet udtaget (50 år før den nu anerkendte dato). (»Studier i Skriften«.)

1914 skulle hedningernes tider (Luk 21:24) udløbe. (Siden fastslog man, at samtidig kom Kristus usynligt, udkæmpedes krigen i himlen og nedstyrtes Satan, der nu er i jordens nærhed.)

Når man senere, med nogle udtalelser af Russell fra 1912 i baghånden, har søgt at tilsløre kendsgerningerne, idet man vil give det udseende af, at man forudså en lang periode efter 1914 (han nævnte for øvrigt 25 år som det yderste), og at profetierne om 1914 altså *ikke* slog fejl – det var kun visse overdrevne forventninger – så er det historieforvanskning. Ifølge »Studier i Skriften« ventede man afgjort, at Guds rige skulle herske uindskrænket fra og med dette år. Russells udtalelse ses naturligvis som en sikkerhedsventil, en helgardering på et tidspunkt, hvor tegnene på Gudsriges komme ikke syntes påfaldende tydelige.

VT og »Studier i Skriften« er også de nødvendige kildekrifter,

når forskellige mere eller mindre besynderlige spekulationer skal belyses såsom tankerne om en høsttid på 40 år, der skulle udløbe 1914, ligesom et sådant studium også afslører hvor klart og tydeligt tidernes tegn (ifl. Russell) manifesterede sig i verdensbegivenhederne i denne periode, ganske vist optrådte de samme tegn senere påny i anden skikkelse, efter at 1914 slog fejl – de synes at formere sig som kæmpen, hvis hoved voksede ud igen, hver gang det blev hugget af.

I »Studier i Skriften« kan man også finde beregninger og de overbevisende argumenter for, at 1799 markerede begyndelsen til endens tid – alt har altid kunnet bruges som tegn (det gælder dog ikke kun JV).

Ligeledes er der en del overvejelser angående de *syv menigheder i Åbenbaringen*, der ses som kontinuerlige stadier i menighedens udvikling med Russell og hans fæller som den sidste og endelige menighed, Laodikea menigheden.

En særlig omtale fortjener emnet *Hedningernes tider*.

Emne 9

»Hedningernes tider«

Som nævnt findes udtrykket i Luk 21:24, og der er i tidens løb givet forskellige forklaringer på dets betydning.

JV er dog vist ene om deres fortolkning, som sætter dem i stand til at fastslå, både hvad det dækker over og længden af tiderne. Den er ifølge en sindrig udregning 2520 år (jeg har selv i adskillige foredrag givet overbevisende fremstillinger heraf), og man når frem til dette tal ved at kombinere Jesu udtalelse med Dan 4:25, hvori *syv tider* omtales i forbindelse med *Nebukadnezars drøm*. Uden anden påviselig grund end at man jo må finde på noget, *beregnes disse syv tider (år) til 2520 dage*, som så overføres fra Nebukadnezars tilfælde (den første og mindre opfyldelse – en hyppig kliche) til det guddommelige herredømme over jorden (repr. Juda rige), som midlertidigt gik til grunde i 607 fvt. ved Jerusalems fald. (Dette årstal er ikke det almindeligt anerkendte, men er nødvendigt for JV's formål. Det går at sige, at havde 586 eller 587 passet bedre ind i billedet, kunne man også have argumenteret for det. I hvert fald ændrede man 606 til 607 fvt., da det blev opdaget, at år 0 ikke skulle bruges. Andre problemer mht. de 70 års øde tilstand og periodens indpasning i JV's generelle kronologi kan vi forbigå her. Det er nok at sige, at JV's årstal ikke blot er udtryk for bibelforskning, men lige så meget for et tendentiøst valg ud fra allerede givne forudsætninger.

Det er bedre at ofre kendsgerningerne eller omtyde dem end at give slip på elskede teorier (uanset deres personlige fortolkninger).

De fleste forskere er enige om, at årstal og talangivelser i Bibelen i høj grad kan være diskutabile, i det mindste i den forstand at vi ikke altid har nøglen til den opfattelse og tradition, der ligger bag, ligesom der kan være kommet fejl ind i de sene manuskripter, vi har adgang til.

Men JV er ret så sikre – det samme var Russell og bibelstudenter i deres tro – skønt mange af disses opgivelser er blevet reviderede kraftigt. Både dengang og siden skrev man ret uforbeholdent om, at der ikke var tvivl om at det forholdt sig således!

»Hedningernes tider« lå altså fast. Den lille ændring fra 606 til 607 fvt. var blot et bevis på, hvor strålende det hele passede til trods for menneskelige fejl! Nu kom fredsriget *ikke* i 1914 (ikke Tusindårsriget – som mange modstandere siger – det var allerede begyndt i 1872) og det skabte jo nogen forvirring, splittelse og stor skuffelse. Foreløbigt kørte man dog videre med de gamle tal og fandt først senere frem til en (bort) forklaring (1925), hvorefter Jesu andet komme, hans Parousia eller nærværelse, fandt *usynligt* sted i 1914 (således måtte man rykke 40 år), og det kunne så sammenstilles med Åb 14:1 og Sl 2 (der så også gav en tilsyneladende forklaring på verdenskrigen, der også, da man havde sundet sig, passede meget bedre til Jesu ord i Matt 24 og Markus 13).

Samtidig kunne man så se en række begivenheder, der overgik »selskabets« ledelse i 1918-19 – bl.a. en ubegrundet anklage for spionage – som en opfyldelse af dunkle og dramatiske profetier. Lige siden har man igen og igen slået på disse forfølgelser og overgreb, skønt de få måneders fængsling – skønt selvfølgelig et overgreb – synes ret ubetydelige. Åb 12:17.

Det var ligefrem muligt at fastslå bestemte tidsperioder: 1260

dage, 1335 dage, 42 uger, 3½ tid, 2300 morgener og aftener osv. – de opfyldtes på bibelstuderne og deres ledere i disse år (1914-18, 1918-28) og lige siden har man svælget i disse tidsprofetier, der har virket såre overbevisende på mange – skønt de er blevet mere eller mindre reviderede siden hen *også de 2300 morgener og aftener, som først var og siden lige så overbevisende blev henlagt.*

Et andet overbevisende skriftsteds opfyldelse, et af de højtelskede profetiske billeder, som næsten alt i GT kan omfortolkes til – ofte på rent ud latterlig vis (Samson og løven, 42 billeder i Ham. bogen m.m.) – var Elias-Elisa. Skarerne, der først var den tidlige begyndelses flok under Russell (Elias som Joh Døber) efterfulgt af Elisa (Jesus) under Rutherford. Denne sidste tolkning blev siden flyttet til den tredje præsident, som tiltrådte i 1947 – beviserne var denne gang ligeså gode som første gang. Det beviser jo i øvrigt blot, at alt kan bevises, når bare ens kriterier for bevisførelse er tilstrækkelig elastiske.

Under alt dette fastholdt man *Hedningernes tider* og ser endnu i dag denne opdagelse og udlægning som en sand triumf for dyb bibelforskning og et stort bevis for Herrens førelse, såvel som for den nøjagtighed hvormed man fastlægger og opfylder sine tidsplaner.

(Lidt ondskabsfuldt) kunne man se denne JV's Gud som en guddommelig Mussolini, der fik togene til at køre præcist.

Forbundet med »Hedningernes tider« og den ny begyndelse på endens tid var også omtalen af »denne generation« i Matt (24:34). Den var også blevet forrykket og har lige siden været brugt til at understrege at enden var nær – for generationen levede jo nu og skulle ikke forgå, før alt dette var sket (Guds rige herskede fuldt og helt).

For at afrunde afsnittet om »Hedningernes tider« skal det lige siges, at de allerede anførte begrundelser er lige så vilkårlige, som det meste af det andet JV har bragt til torvs.

De skriftstedskombinationer, der er omtalt, er helt *grebet ud af luften*.

Når man ser, at HT (ental) allerede findes i Ez 30:3, er det nærliggende at Jesus har haft det i tanke.

I Ez ser det ud til at hentyde til Herrens vredes dag, og det er logisk at anvende Jesu ord på den tid, hvor hedningerne (romerne) nedtrampede Jerusalem, altså år 70, eller om man for den sags skyld vel også kunne udstrække det til tiden for Bar Kochbas opstand under kejser Hadrian (132-135), og det er i hvert fald svært at give JV's opfattelse større vægt end denne fortolkning.

Emne 10

Begrebet »Endens tid«

og de tegn JV anfører i denne forbindelse ud fra Matt 24, Markus 13 og Lukas 17 og 21, og som er et af deres store slagnumre i forkyndelsen, må også kaldes særdeles tvivlsomt. I hvert fald i JV's udlægning.

Det kan synes mere rimeligt at anvende alle disse profetier på Jerusalems ødelæggelse, tempeltjenestens undergang og tabet af de af romerne tilladte rester af selvstyre, såvel som folkets vældige decimering og landflygtighed. Det skal indrømmes, at også andre kristne og bibelforskere har tolket en del af disse profetier i smag med JV, men det er ikke sikkert, denne tolkning kan stå for en nærmere prøvelse (som ikke skal gives her).

I hvert fald: Som JV har anvendt dem, har de kunnet bruges både på tiden fra 1874, tiden efter 1914 og specielt en kort overgang tiden op til 1925 – hvorved de er blevet grundigt forflygtiget.

Men forholdet er typisk for JV's manipulatoriske dygtighed. Man manipulerer både med mennesker, årstal og historiske begivenheder.

En særlig omtale fortjener årstallene *1925* og *1975*.

1925 blev i foredraget og pjecen »Millioner af nulevende mennesker skal aldrig dø« udråbt som begyndelsen til det store jubelår, og det blev udtrykkelig fastslået, at i det år ville »fortidens trofaste« opstå, og »resten« forvandles til himmelsk liv, mens verdens nationer ville begynde at gå under åget.

Blandt begrundelserne var endda udregning af de jødiske Jubelårs kredse (der dengang blev antaget at begynde ved Israels udvandring fra Ægypten i år 1575, et årstal, der nu er rettet til 1513 f.Kr.).

Det blev som bekendt en fiasko, og man fik travlt med at strø sand på. Det frembyder i virkeligheden et meget beskæmmende billede, idet Rutherford, der var hovedansvarlig for kampagnen, i hvert fald udadtil, frejdigt (og fejlt) løb fra sine meget afgjorte udtalelser (fx. ved et stævne i Basel, ref. i VT) og da det blev omtalt i en historisk oversigt i 1975, blev det også til ren fordrejelse, som om det var de menige, der havde forløbet sig.

Det samme ses nu, efter at det næste store vådeskud, 1975, er blevet affyret. Allerede i 1967-68 begyndte antydninger og rygter at cirkulere, og i bogen »Evig liv i Guds børns frihed« såvel som i de følgende år i VO og VT blev det »slået fast«, at menneskehedens første 6000 år udløb i 1975 – eller lidt mere svævende i midten af 1970'erne, og det var så logisk at vente afslutningen i denne forbindelse.

Ligesom før 1925, hvor alt hvad der skete i Rusland og andetsteds blev brugt som tegn og beviser, blev nu hele verdensudviklingen og fremtrædende forskere og statsmænd (der kan bruges når det passer JV's kram) kaldt til vidne på den kommende afslutning.

Selvfølge blev der taget visse taktiske forbehold, men det generelle og overvældende udtryk var, at det var sikkert nok – de mulige forbehold stod meget svagt i det samlede billede. *Mange JV disponerede da også derefter – solgte huse etc. for at kunne vie sig til tjenesten og indlod sig også på skattemanipulationer i forventning om aldrig at blive krævet til regnskab.* Knap et foredrag, et stævne eller menighedsmøde kunne forløbe uden

henvisning til 1975, og mange dispositioner af fx. økonomisk art inden for bl.a. rigssalsforeninger blev begrundet med den korte tid, man talte måneder og uger (som børn dage til Jul), døende håbede at leve længe nok til at blive befriede, og først i nærheden af 1975 blev der blæst lidt retræte – dog med kappen også på den anden skulder.

Skrevet af S.Å. Det er allerede nu i 1978 fortid.

Som i 1925 prøver man på at lægge hovedansvaret over på de menige JV, og ellers kommer man her med en velkendt type bortforklaringer, samtidig med at stilheden tydeligt nok helst skal sænke sig over affæren. »Den tro og kloge træls« renommé er selvfølgelig uberørt (eller man lader som om), og ældste så vel som menighedsforkyndere synger stort set med på bortforklaringerne.

Skal man i denne sammenhæng nævne alt, hvad JV gennem tiderne har fremført og argumenterne imod det eller analysere det i lyset af større viden, ville det blive for trivielt og omfangsrigt – nævnes kan de forsk. opfattelser af billedstøtten i Dan 2, der også har beskrevet en bugtet linje, fortolkningen af Joh 3:16 – den ny verden mm.

Kort skal dog nævnes en fortolkning, som mange JV tror stadig står urokket som et bevis på »trællens« indsigt. Det drejer sig om forudsigelsen af FN's (og Folke Forbundets) opståen, idet man, siges det, allerede tidligt påviste, at FF ville gå til grunde (hvad det jo også gjorde), og ligeledes forudsagde man FN's fremtræden. Alt sammen ud fra Åb 17.

I virkeligheden er der også her tale om historieforfalskning. De udtalelser Rutherford fremkom med omkring 1920 og senere, var baserede på den antagelse, at Haag-domstolens oprettelse i 1905 og dens hjemsted i det såkaldte fredspalads var den

første »del« af Dyret, og sådan er det også fremstillet i »Lys.«

Tanken var altså, at FF var det sidste led, og der var ikke tale om noget FN. Først under Anden verdenskrig blev denne tolkning ændret og det kun i lyset af forberedelserne til oprettelsen af FN – så som forudsigelse og profetifortolkning er det et pauvert eksempel.

Omkring 1954 var der i øvrigt tilløb til en forventningskampagne i »litteraturen«. Det forblev dog ved hentydninger uden nogen klar formulering, så her var det lettere at pukke på dem, der havde spekuleret for egen regning og lagt for meget i, at der var gået 40 år siden 1914.

Talen om det åndelige paradys på Jorden – de monotone møder og derudfra fabeln om JVs ørkenvandring, der nu burde have ført dem frem til det forjættede land, førte til en del skuffede forventninger.

Der blev dog stødt en del i basun i foredrag (og artikler) som »Det nye verdenssamfund angribes fra det yderste nord«, og »Gog og Magog går til angreb«, der uvilkaarligt gav en fornemmelse af, at disse store begivenheder var nær, hvorfor vi måtte forberede os nu. Jeg husker selv med hvilken forventning disse foredrag blev mødt ved et internationalt stævne i Nürnberg. Nu bagefter synes det tom og monoton retorik.

Disse eksempler er de mest fremtrædende på JV's tidsforestillinger (og viser også den store lettroenhed og mangel på overblik, der kendetegner de fleste) – det gør det *også forståeligt, at ledelsen fraråder at læse litteratur, der er mere end 5 år gammel* – bortset fra når der gives særlige henvisninger. *Som følge heraf har mange JV ved dørene og i foredrag benægtet, hvad der tidligere ganske bevisligt er*

blevet sagt. Temmelig groft er det også, når man tillader sig at bebrejde andre, at de ved overilede tidsforudsigelser har nedkaldt forsmædelse over Guds hellige ord.

Emne 11

De 144.000, »Resten«, »Den lille skare«, »Den store skare«

Det drejer sig her om et af JV's fornemste lærepunkter, et de føler særligt udmærker dem frem for andre. De alene har forstået disse dybe sandheder, og *de alene er blevet udvalgt af Gud til at forkynde dem* og således være hans redskaber ved indsamlingen af »de udvalgte«. Det er med stor glæde og venlig overbærenhed, de fleste JV hører den for dem undskyldelige misforståelse: At JV tror kun 144.000 bliver frelst.

Nej, siger de, »vi tror, at kun 144.000 står i himmelen for der at regere med Kristus i 1000 år.«

Den bibelske begrundelse er Åb 7 og 14. Men en stor skare skal leve på jorden. Og de lader forstå, at enhver, også den gunstige tilhører, kan få del i dette privilegium ved at (sagt uden omsvøb, hvad man jo ikke gør) blive et af JV. Det gør så vist også indtryk på mange, når de i selve Bibelen (Åb) ser det berømte tal.

Det står der da ganske rigtigt – *Hvad* den egentlige betydning er, er der divergerende meninger om. Adventisterne har det med i deres troslære, og teologer og bibelfortolkere udlægger det forskelligt – mange mener, at de 144.000 og den store skare må ses som to forskellige måder at anskue den samme skare på, mens andre har villet se det som jøderne og hedningerne.

JV's fortolkning og især, selvfølgelig, deres hævdede monopol på at være dem, disse syner gælder, er de imidlertid ikke ene om.

Selv om deres udlægning var rigtig, ville alle deres andre vildfarelser være nok til at udelukke dem fra opfyldelsen.

Men deres begrundelse overser adskillige uoverstigelige vanskeligheder. En er af sproglig – retorisk art:

Det siges om den store skare, at den står i helligdommen. For at bevare billedet af en himmelsk skare (de 144.000) og en jordisk skare konstruerer man så en flerleddet symbolsk helligdom med dels en jordisk afdeling, symboliseret ved »hedningernes forgård«, og en himmelsk afdeling, symboliseret ved det allerhelligste, samtidig med at man til dels ud fra Hebr (12:22-24) skaber et billede af Jesu og hans brøders jordiske og himmelske tilstand. En del heraf har dog intet bibelsk på sig. »Hedningernes forgård« var ikke en del af det oprindelige Tempel indrettet af Herodes. Den omtales ikke i Bibelen, og ville næppe blive brugt i kristen symbolik.

Bibelens symbolforråd er her også snarere taget fra teltet, Tabernaklet, Ørkenhelligdommen end Salomons Tempel – skønt de vel er en del blandede.

I NW-interlinear afslører man i øvrigt selv, at »helligdommen« ikke er nogen forgård, men selve det allerhelligste. Symbolværdien må så også ifølge JV blive himmelen og ikke jorden. I bogen »Guds hemmelige rådslutning fuldbyrdet« kommer dette frem – blot knytter man her an til de 144.000 og »resten«.

Det græske ord (naos) er overalt i NT, på nær et sted, Joh (2:20), ordet for den *indre* helligdom – forekomsten i Joh kan dog ikke blive andet end undtagelsen, der bekræfter reglen, ikke den der omstøder reglen, da der her er tale om Jesu modstandere, hvis forsøg på at fange Jesus vist ikke kan bruges som bevis for noget andet, så meget mere som de ud fra Jesu egne ord naturligt måtte bruge dette udtryk.

I Åb 11 og andre steder bruges ordet meget tydeligt om den himmelske helligdom.

Undersøgelser har vist at *naos* i attisk (klassisk græsk) litteratur, har den samme betydning af det indre kammer, hvor guden (gudebilledet) har sin bolig. (Dette afsnit hviler i øvrigt i høj grad på en afhandling, min bror har skrevet.)

Så dette sted i Åb indebærer altså ikke nogen forskel i opholdssted (jordisk – himmelsk), også »den store skare« må stå i himmelen.

Dermed falder også alle JV's spekulationer om, hvornår der blev sat skel mellem kaldet til himmelsk og jordisk liv. Det er blevet hævdet, at det skete i 1931 – om end forståelsen af dette forhold først fremkom ved et stævne i 1935. Angivelsen af skellet vakler i praksis mellem disse to årstal, men uanset dette er »den slægt«, der *stort set* skulle være fuldtallig fra og med 1931 nu langt fremskreden – spændende er det at se, hvilke udveje man vil søge i fremtiden, når »denne slægt « er forgået.

– At der kan opstå fortolkningsmæssige problemer, når man slipper JV's forklaring er ingen grund til at fastholde den. Det er faktisk ingen katastrofe, selvom der skulle vise sig spørgsmål, det ikke synes nu at være muligt at besvare fyldestgørende.

Et par andre indvendinger mod JV's løgne om den store og den lille skare kan anføres: Med henvisning til Es 66:1, hvor der siges, at *himlen er min trone og jorden mine fødders skammel*, er det blevet sagt, at når den store skare står *foran* tronen, må den stå på denne skammel, altså jorden. I selve synet omtales dog også englene og de ældste som stående foran og ved siden af tronen – er de så også på jorden? *Ikke* ifølge JV og hermed falder logikken.

Nogle understøttende skriftsteder der ofte anføres, er Luk 12:32 om *den lille hjord* og: *Jeg har andre får, der ikke hører til denne fold* (Joh 10:16) – hvad så med dem? De er egentlig ikke understøttende, men hænger sammen med den vedtagne læresætning – forlades den, vil andre forklaringer på disse ord synes mere rimelige, fx. at »frygt ikke du lille hjord« blev sagt i en situation, hvor en stor måske tusindtallig folkemængde trængte Jesus og disciplene – kontrasten er så mellem denne lille flok og hoben.

Andre får – denne fold forstår de fleste som hedningerne (i modsætning til jøderne), og hvis man vil læse de steder, hvor JV mener at kristne påpeger det umulige heri, ses det, at deres argumenter ikke har megen vægt.

Lad os også her behandle udtrykket »resten«, »den lille rest«. Ifølge JV skulle der være tale om »en rest« af de i alt 144.000 rigsarvinger, der skulle blive tilbage til vor tid (altså ikke blive udtaget før) og blandt de skriftsteder man bygger på er Israels rest.

Først kan siges, at hvis stort set alle, der blev kristne i det første århundrede hørte til de 144.000, og at også et ikke nærmere angivet antal blev føjet til i alle mellemliggende århundreder, synes det *rimeligt at antage, at det overvejende flertal var udvalgt inden vor tid*. Alligevel tyder JV's statistikker på, at majoriteten hører vor tid til. (90.000) ??

Desuden er der en fundamental forskel på »Israels rest« og den »lille rest«, og den ligger i selve restbegrebet: Der er hos Israel tale om en rest af folket, der levnes ved ødelæggelsen af Jerusalem og Juda eller en rest af trofaste israelitter på Elias' tid. De kristne forstod sig selv som »en rest« i samme betydning. Af hele folket tog kun få, »en rest«, imod Kristus. Der var altså ikke tale om »en rest« af en flok, der skulle gøres fuldtallige. (Hele Israel også fuldtalligt må altså forstås

anderledes) (som en sum hvoraf endnu en rest manglede at blive betalt). Parallellen gælder altså ikke.

Hele dette dogme er altså en konstruktion, der intet fundament har. Derimod tjener det udmærket til at cementere JV's følelse af at være de særligt udvalgte, og giver dem en så at sige håndgribelig basis for det.

Det skal også nævnes, at Åb taler om et Israel på 144.000 delt op i 12 stammer på hver 12.000 medlemmer.

JV accepterer at de 12 stammer og de 12.000 er billedlige tal og udtryk – produktet – skulle så alligevel blive bogstaveligt – også her halter logikken.

Resume: Den store og den lille skare

Der er intet steds forskel mellem de 144.000 og den store skare i Åb 7. Uanset om de betegner samme skare eller er forskellige i nogle henseender, står de begge i himlen ud fra betydningen af »naos« og den samlede beskrivelse af synet og de enkelte faktorer.

(Naos betegner den *indre* helligdom og *symboliserer* Guds bolig i himlen.)

Både de 144.000, de 12 stammer og de 12.000 medlemmer i hver stamme må være symbolske.

»Israels rest« til forskellige tider, også de første kristne er af en anden art, end det restbegreb JV opererer med.

Emne 12

Jehova og Jesus Kristus

Det er ikke muligt i en kort fremstilling at beskæftige sig med alle de større og mindre spørgsmål og andre anliggender, JV har været optaget af gennem tiderne, og som de har givet mere eller mindre, navnlig mindre, forstandige løsningsforslag til (for dem selv: kastet lys over).

Selve det navn, de bærer, skulle synes at indebære, at de i hvert fald på dyb og inderlig måde ville søge at nå så langt frem i forståelsen af Guds væsen som muligt. Det er min personlige opfattelse, at de har nået lige det modsatte.

Den Gud, de beskriver, er snarere en slags træfigur, der behænges med en mængde attributter eller uniformer. Den store matematiker, den store dommer, den store videnskabsmand – nærmest en præsident for VT selskabet i overstørrelse.

Hvis ikke JV blev holdt så travlt beskæftiget, måtte dette ret hurtigt skinne igennem for de fleste.

Den, der søger at nærme sig Gud på egen hånd gennem Bibelen, både GT og NT, kan også synes her at have vanskeligt ved rigtigt at gribe Guds væsen, selv de mest ophøjede digteriske beåndede fremstillinger af ham. Han vil selv da synes fjern og utilgængelig – men det er vel heller ikke så underligt, hvis man da ser ham som den almægtige, for mennesker uudgrundelige, skaber af alt.

De inderlige religiøse oplevelser eller mystikernes vidnesbyrd kan man stille sig forskelligt til, men objektive gudsbeviser er

de ikke og kan heller ikke overføres fra den ene til den anden uanset visse fælletræk i mange beskrevne erfaringer.

Forstanden kan acceptere at en evig almægtig Gud med sit dyb af mangfoldighed kun kan vende enkelte sider af sit væsen mod os dødelige begrænsede skabninger, og at vores egen skaber og forholdet til det skabte må beskrives billedligt og med symboler fra vor erfaringsverden. Selve disse symboler kan dog synes at virke som begrænsninger af vor Gudsopfattelse.

Dog er den faste omklamring, JV's firkantede beskrivelser og definitioner betyder, næsten i stand til helt at udviske det mere subtile og bevægende billede, skriften søger at tegne. (For ikke at tale om alle de vanskeligheder ondskaben i verden og nogle af de handlinger Bibelen tillægger Gud kan skabe – indrømmet måske fordi vi er så begrænsede.)

Længe har det stået for mig som en dyb sandhed, når der i Joh 1:18 siges om Jesus, at han er Faderens *tolk*.

Igennem ham der blev menneske, blev det muligt, og det uden at ty til nogen ulogisk og forvirrende treenighedsformel, at komme Faderen nær, ved at se det spejlbillede af hans egenskaber Jesus fremviste og gennem hans handlinger, liv og lære, såvel som hans død og heri iboende frelsesgerning at få et inderligere forhold også til Faderen. Også på anden vis kan han være troens redskab og redning.

Når nu mange hævder, at JV ikke tror på Jesus Kristus, er det vel usandt. Dog er der en kerne af sandhed deri: Det kan nemlig hævdes, at JV også fortegner billedet af J. Kr. og gør ham til et skønmaleri, en papfigur skåret ud nu som Åb's sejrende rytter, nu som overmennesket i deres Gudslignelse, nu som overbærende »ældste« og nu som straffedommeren. Vel er Jesus meget mere end barnet i krybben, og på korset

(marterpælen), han er også den, der skal komme igen for at dømme levende og døde og tilintetgøre al modstand. For JV er han i øvrigt tilbøjelig til at antage netop denne sidste skikkelse »Jehovas feltmarskal« og derudover ellers glide i baggrunden, idet de forklarer, at de gengiver Gud den plads, han bør have, mens kristendommen har skudt ham tilbage. *Ikke desto mindre forklarede Jesus ofte, at selv om han gav Faderen al ære og blot gjorde hans vilje, så havde Faderen også stillet ham i forgrunden og ladet sig repræsentere ved ham.*

Resume: Ud fra denne betragtning er altså den Jehova og den Kristus, som ses i JV's fremstilling, en slags fantom, og ingen bliver heller i denne henseende oplært af Gud (Es 54:13) ved at blive oplært af JV, men det der opnås synes blot at være et bundt af betingede reflekser.

Småtingsafdelingen

Selv små ting kan JV gøre meget store. For mange er det noget afgørende for en Kristens status, om man fejrer fødselsdag eller ej. Og mens det er let at påvise julens (og andre festers) oprindelse og karakter, er det at fejre fødselsdag ikke så nemt klaret, som JV gør det under henvisning til at kun to hedninger, Farao og Herodes omtales i Bibelen i forbindelse med fødselsdagsfester, og da skete der begge gange henrettelser. Det afgør ikke noget angående, om kristne kan tillade sig at fejre fødselsdag. Skriftstedet: Præd 7:1: »Dødsdag er bedre end fødselsdag« heller ikke. Så skulle man jo konsekvent fejre *folks dødsdage!*

Nok fejrer man Jesu dødsdag (og ikke bibelsk set hans fødselsdag, som man ikke kender), men det hænger sammen med helt andre ting.

Fødselsdagen som en dag hvor man uden at forfalde til selvhævdelse og selvgodhed og uden at glæde sig over at komme døden nærmere glæder sig over et evt. velforløbet år, eller blot bruger anledningen til at glæde sig sammen med sine venner, kan der næppe indvendes noget imod. Persondyrkelse behøver det ikke nødvendigvis at betyde.

Denne årsdag – man er glad fordi man blev født – kan man vist lige så godt fejre som årsdage for ens bryllup eller jubilæer – nytåret er i samme forstand næppe heller ukristent. Det er blot borgerlige (sometider lidt tilfældige) mærkedage.

Et skær af ubetydelighed hviler der også over JV's optagethed af *religiøse småting*: Deres gamle felttog mod *ordet* »religion« som blev erklæret falsk, lige indtil man lærte at læse ret og

forstod, at der var både sand og falsk religion. Eller, jeg havde nær sagt, deres korstog mod korset som absolut skal kaldes marterpæl. Deres definition af »stauros« og »xylom« er næppe til at afgøre rigtigheden af. Betydningen er næppe heller så stor: Selv om man skulle mene, at Jesus blev hængt på et kors, dvs. et gammelt fallossymbol, tillægger man det dog ikke hellighed af den grund og begynder at tilbede det. I øvrigt bruges dette dødsredskab, enten det nu var en pæl et kors, af kristne skribenter som symbol på Jesu lidelse, de troendes del heri og fornægtelsen af selvet.

Men JV elsker at slå med vejrmøller. De kan slå disse små ting stort op og få de »menige« til at juble over alt det »nye lys«.

I en længere udredning burde der også skrives om en del af de trods alt gode sider ved JV – det har blot ikke været formålet her.

Lad os dog nævne deres trosiver, der på mange måder er eksemplarisk. Men som næsten alt andet hos dem har den en negativ side, der kan hedde fanatisme og intolerance, samt en ikke direkte udtalt ringeagt for andre, en »frelst« fornemmelse.

Beundre må man også deres kompromisløshed overfor undertrykkere – men vel ofte opnået gennem *indoktrinering* fremfor en ægte personlig standpunktstagen. Selv fremhæver de også, at de ofte (fx. i USA) har været med til at hæve tros- og talefrihedens princip med bl.a. at føre retssager. Dog er det næppe af respekt for andres opfattelser – de er rede til at appellere til de institutioner, der findes i »verden« og drage nytte af fx. Amnesty Internationals arbejde, men ikke til at gøre noget for andre i den forstand.

Kun hvis det kan tjene »evangeliets« sag.

Deres missionsiver slår alle med forbavselse og mange med

irritation. Men er det af ægte interesse for andre eller for deres egen frelses skyld? (Nuvel, menneskeligt det sidste – men indrøm det så.)

En bibeltroende kan for så vidt anerkende deres kamp for at overbevise om Bibelens sandhed og gøre den kendt samt bekæmpe den moderne vantro. Desværre har de ikke undset sig for ikke blot at bruge Bibelen, men har også misbrugt den, fordrejet den og i virkeligheden på deres måde bragt den i vanry. Deres bibelfortolkning og forståelse er en blanding af fundamentalisme og stærk allegorisering, hvortil de via »den tro og kloge træ« har føjet et påstået monopol på at forstå Bibelen.

Deres moralkodeks er en bemærkelsesværdig modsætning til den, der i de senere årtier ellers har rådet, og nok noget af det mest værdifulde hos dem.

Dog også her et men: For at indskærpe dem (som ikke altid har været som nu – husk blot gift for Jehova) er de gået langt videre end Bibelens barmhjertighedsprincip, når de ikke blot har udstødt overtræderne, men også har fastlagt meget strenge »karantænebestemmelser«.

De synes på en eller anden måde, at have glemt *Jesu citat: Barmhjertighed vil jeg, ikke slagtoffer.*

De hævder at være uden personanseelse. I praksis er der dog ofte stor forskel. Velhavere kan nu og da have en vis indflydelse, og ellers har stillinger skabt indflydelse og personsanseelse.

I toppen har persondyrkelse været fremtrædende lige siden Russells tid. Når Rutherford lovede at afskaffe persondyrkelsen, var det nok snarere for at udrydde Russelldyrkelsen og indføre Rutherforddyrkelsen.

Det er ingen løs påstand: Læs de rækker af lobhudlende breve han i sin tid lod aftrykke i VT, og alle de loyalitetserklæringer han tog imod i foredrag og i samtaler.

Blandt JV finder man også den sædvanlige menneskelige stridbarhed, forskelsbehandling, nysgerrighed og sladderagtighed, såvel som bagtalelse. Man prøver dog nok at holde det nede, men ofte blot ved at benægte at det findes i større udstrækning.

Deres stillingtagen til »verden« kan fremhæves, når det gælder militærtjeneste. Om det egl. er af næstekærlighed er en anden sag – under en guddommelig befaling ville de muligvis godt løfte sværd (eller stene overtrædere).

Som en tilføjelse til afsnittet om organisation: Ikke blot er deres litteratur uendelig monoton og kedsommelig (såvel som slet Bibeltolkning). Deres møder er præget af samme stereotypi, og man får let den tanke, at de snarere skal holde medlemmerne i ave og travlt optagne, *så de ikke tænker for meget* (også deres forberedelse med understregninger etc.) end meddele virkelig oplysning. Rejseordningen tjener nok samme formål. *En fri drøftelse er der aldrig tale om.* Man taler meget om åndeligheden, at Bibelen skal have førstepladsen, men fx. indledes de fleste ældstemøder måske nok med et par skriftsteder, men derefter tales der mest om meget jordbundne spørgsmål – a la et menighedsråd – og jeg personligt erindrer ikke mange bibelske drøftelser i min tid som ældste.

R.T. skolen gjorde det samme: Indoktrinerede selskabets faste meninger og normer.

Et sted skal der dog stoppes

Et verdensomspændende fællesskab repræsenterer de. Det

kan man savne. Men ses der bag om facaden, ses det, at det ikke er åndens men den fælles ubevidste underkastelse, der har skabt det. Alligevel kan det være et særsyn i vor verden, når man i alle verdens lande kan opleve den umiddelbare og normalt uforbeholdne forbrødring uanset nationalitet – og raceskel. Offertjenesten kan også være stor. Begrænsningen i dette fællesskab opleves dog, så snart man falder ud af trit mht. troen. Dermed må det også erkendes, at en tilbagevenden ikke er mulig, når først øjnene er blevet åbnet.

En slutbemærkning:

Der er her først og fremmest lagt vægt på at begrunde påstanden om, at JV ikke »har sandheden«, at de ikke i virkeligheden følger Bibelen, og at de ikke principielt adskiller sig fra andre mindre sektsamfund, selvom de jo har deres eget (stærke) særpræg.

Det har ikke været meningen i detaljer at opbygge erstatninger for de opfattelser, der er blevet forkastede, og det kan ikke, mener jeg, betragtes som en brist i argumentationen.

På nogle områder ville der behøves en meget udførlig argumentation, på andre er det næppe muligt mere end at tilnærme sig sandheden, og måske kan der opstilles flere mulige forklaringer, der for nærværende *ikke kan vurderes til bunds*. (Fx. ang. verdens ende.)

Nogle fundamentale ting vil det sikkert tage år at fordybe sig i, om det er muligt i vor tid og i et normalt menneskeliv at få disse spørgsmål tilbundsående afklaret er uvist.

At nogle af mine opfattelser vil ændre sig senere hen er højst sandsynligt, men næppe i retning af en tilbagevenden til JV's tro.

(Mange af JV's påstande kan hverken bevises eller modbevises – de er utilgængelige for direkte undersøgelse: Eks.: Jesu usynlige komme, kampen i himlen etc.)

En del vurderinger, især når det gælder holdninger og følelser, er subjektive.

Andre vil sige, at de føler anderledes. Alle kristne vil gerne opleve afslutningen: Ønsketænkning.

Falske profeter: 5 Mos 13 og 18:20-22.

Appendiks

Svend Aage Rendboes enke, Jytte, kunne ikke helt slippe sit forhold til Guds Navn, og søgte med stor energi og gåpåmod oplysning på nettet om brugen af navnet JHVH før Kristi fødsel.

Selv i sine sidste måneder, hvor hun led af flere alvorlige sygdomme på en gang ud over den kræftlidelse, som hun døde af, fandt hun frem til nogle gamle dokumenter, Fouad 266 Papyrus, som viste forskellige brudstykker af Septuaginta (GT oversat til græsk).

Heri blev det hebræiske navn JHVH brugt i stedet for det græske Kyrios.

Via nettet havde hun fået kontakt med en dansk forsker, Jørgen Christensen-Ernst, som arbejdede i Syrien og havde stort kendskab til den slags gamle dokumenter. Hendes personlige overbevisning efter disse studier var, at man kendte, og brugte, Guds navn på Jesu tid, og at det først var i løbet af de første århundreder efter Kristus, at brugen af navnet JHVH blev forbudt, som det er i dag hos jøderne, og afløst af det græske Kyrios og det hebræiske Adonaj, som begge to har været oversat til dansk som HERREN. Jyttes opfattelse var, at man burde bruge navnet JHVH, når der tydeligt ikke var tale Jesus, men om Faderen.

Der er vist ingen, der nøjagtigt ved, hvordan JHVH skal udtales. Når Jehovas Vidner siger Jehova, kommer det af, at de bruger vokalerne fra ordet Adonaj, hvor lydregler bevirker, at det første »a« i navnet ændres til en e-lyd.

Til alle tidligere Jehovas Vidner vil jeg gerne sige følgende:

Det glæder mig på jeres vegne, at I er sluppet ud af Jehovas Vidners favntag, og jeg har fuld forståelse for, at I herefter kan være nærmest overfølsomme overfor enhver tanke om at knytte jer til et bestemt trossamfund.

Alligevel vil jeg gerne påpege, at lige så vigtigt som det er at slippe ud af en vildfarelse, lige så vigtigt må det være at lære Sandheden at kende.

Sandheden er ikke noget, som jeg eller noget andet menneske fastlægger. Den eneste, som med sikkerhed og autoritet kan fortælle os, hvad sandheden er, er Jesus, han som i Joh 14:6 siger om sig selv: »Jeg er vejen og sandheden og livet. Ingen kommer til Faderen uden ved mig.«

Et vigtigt ord for alle, som mere end alt andet ønsker at være fri af alle bånd, finder vi i Joh 8:31-32. Læg mærke til, at det er Jesus selv, som siger det.

Læs i din Bibel og bed Gud om at åbne ordet for dig uden hjælp fra kommentarer, sådan som jøderne i Berøa gjorde, ApG 17:11.

Skulle jeg endelig anbefale en særlig tekst, ville det være Joh 1:12-13 sammen med Joh 3:3-5.

Med venlig hilsen,
Erik Fanøe